МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Філологічний факультет

Кафедра загального та прикладного мовознавства

_____
кафедрою загального
та прикладного мовознавства
від “____”_____2026 р.,
протокол № _____

Завідувач кафедри

_____ Наталія ДУБОВИК
(підпис) (ім’я, прізвище)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача _____першого (бакалаврського)_____ рівня вищої освіти

Лінгвопрагматичні засоби вираження булінгу у англомовному серійному дискурсі
(тема роботи)

Спеціальність (спеціалізація) __035 Філологія 035.10 прикладна лінгвістика
(код та найменування спеціальності; спеціалізації спеціальності)
Освітня програма _____Прикладна лінгвістика та англійська мова
(назва освітньої програми)

Здобувач _____Олександра ПОРИВАЙ____
(підпис) (ім’я, прізвище)

Науковий керівник_____Наталія ДУБОВИК_____
(підпис) (ім’я, прізвище)

Харків – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП ... 3
РОЗДІЛ 1. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ БУЛІНГУ В СЕРІАЛІ «ЕЙФОРІЯ» ... 6
1.1. Поняття булінгу та мовленнєвої агресії в сучасному мовознавстві ... 6
1.2. Лінгвопрагматичні особливості конфліктного підліткового дискурсу та специфіка кінодискурсу ... 13
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ БУЛІНГУ (НА ТЛІ СЕРІАЛУ «13 ПРИЧИН ЧОМУ») ... 22
2.1. Лексико-семантичні маркери мовленнєвої агресії в серіалі «Ейфорія» ... 22
2.2. Спільні та відмінні риси комунікативних моделей прямої агресії в обох серіалах ... 34
2.3. Прагматика кібербулінгу та опосередкованого тиску: порівняльний аспект ... 47
2.4. Вплив перлокутивного ефекту булінгу на подальший розвиток комунікативних ситуацій ... 52
ВИСНОВКИ ... 64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ... 67

ВСТУП

Цькування та вербальна агресія в глобалізованому світі зазнають змін. Те, що раніше виражалося через фізичне цькування, тепер перетворюється на складні лінгвопрагматичні форми комунікації, а також на кібербулінг. Підліткова вікова група особливо вразлива, оскільки вони розвивають свої соціальні взаємодії та стратегії використання мови в цьому середовищі. Дослідження агресивного дискурсу в молодіжному середовищі дозволяє досліднику не лише виявити психологічні механізми, що діють, але й побачити, як еволюція мови через цифрові технології та соціальні мережі змінила те, як ми говоримо.

Кінематографічний дискурс – це унікальний метод комунікації, який відображає справжні соціальні процеси. Серіал «Ейфорія» перетворився на важливу культурну подію, в якій непорушна природа підліткових стосунків виражається через надзвичайну чесність. У цьому серіалі очевидний метод використання мови для встановлення контролю, дегуманізації чи маргіналізації «іншого» за допомогою мови. Це суттєво відрізняється від попереднього трактування підліткових проблем, яке можна було побачити в таких серіалах, як «13 причин чому». Тому «Ейфорія» надає глядачам більш нюансоване та лінгвістично багате зображення конфліктів і вимагатиме детального лінгвопрагматичного дослідження.

Актуальністю проведення цього дослідження є систематизація як лексичних, так і семантичних методів вираження поведінки булінгу, що зустрічаються в сучасних популярних (кіно) медіа. Воно пропонує способи спостереження за ввічливими/неввічливими стратегіями, що використовуються під час вираження образливих та загрозливих ілокутивних засобів, а також спостереження за перлокутивною реакцією (відповіддю) жертви на такі агресивні висловлювання, щоб краще зрозуміти природу вербального насильства в міру його розвитку. Також, оскільки це дослідження включає аналіз цієї еволюції за допомогою телесеріалу «13 причин чому», воно дозволяє дослідити,

як різні техніки агресивного вираження розвивалися в засобах масової інформації протягом останніх десяти років.

Застосування цієї галузі досліджень також є досить важливим, оскільки деконструкція механізмів булінгу в популярних формах медіа допоможе у розробці стратегій боротьби з реальною вербальною агресією. Для ефективної боротьби з деструктивними типами поведінки серед молоді лінгвісти, психологи та педагоги повинні чітко розуміти, як лінгвістичні елементи (жаргон, лайка та іронічна лексика) створюють ситуації булінгу.

Джерельна база дослідження ґрунтується на фундаментальних працях із лінгвістичної прагматики, зокрема на теорії ввічливості П. Браун та С. Левінсона [29], а також на концепції неввічливості (impoliteness) Дж. Калпепера [31], що є ключовими для аналізу стратегій образи. Психолого-педагогічні аспекти булінгу та особливості підліткової агресії розглядаються з опорою на праці А. Борщевської [8], А. Губко [14] та О. Кормило [17]. Гендерна специфіка комунікації, яка є надважливою для аналізу персонажів «Ейфорії», досліджується на основі робіт Дж. Коутс [30] та П. Екерт [33]. Окрему групу джерел становлять дослідження сучасного кінодискурсу та мови соціальних мереж [44; 46].

Мета роботи – виявити та систематизувати лінгвопрагматичні засоби вираження булінгу в серіалі «Ейфорія», а також провести порівняльний аналіз цих засобів із моделями агресивної комунікації в серіалі «13 причин чому».

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

1. Визначити поняття булінгу та мовленнєвої агресії в контексті сучасного мовознавства.
2. Окреслити лінгвопрагматичні особливості конфліктного підліткового дискурсу та специфіку його відтворення в кінотексті.
3. Дослідити лексико-семантичні маркери (інвективи, сленг, стилістично знижену лексику) в серіалі «Ейфорія».
4. Здійснити порівняльний аналіз стратегій прямої агресії в «Ейфорії» та «13 причинах чому».

5. Проаналізувати прагматику кібербулінгу та опосередкованого тиску в обох серіалах.
6. Охарактеризувати перлокутивний ефект булінгу та його вплив на розвиток комунікативних ситуацій.

Об'єктом дослідження є ситуації конфліктної взаємодії та мовленнєвого цькування в підлітковому дискурсі серіалів «Ейфорія» та «13 причин чому».

Предметом дослідження є лінгвопрагматичні засоби (лексичні, семантичні, стратегічні), що використовуються для реалізації булінгу в зазначених кінотворах.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс методів: *описовий метод* – для інвентаризації одиниць агресивної лексики; *метод прагматичного аналізу* – для визначення іллокутивної спрямованості висловлювань; *дискурс-аналіз* – для вивчення соціального контексту булінгу; *компаративний метод* – для виявлення спільних та відмінних рис у засобах вираження агресії в обох серіалах.

Наукова новизна роботи полягає у спробі комплексного лінгвопрагматичного аналізу серіалу «Ейфорія», який раніше не ставав об'єктом глибокого мовознавчого дослідження в українській науці. Вперше зіставлено моделі вербального цькування в двох найбільш знакових молодіжних серіалах сучасності з точки зору стратегій неввічливості та їхнього впливу на сюжетну динаміку.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінок, список літератури включає 53 найменування.

РОЗДІЛ 1. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ БУЛІНГУ В СЕРІАЛІ «ЕЙФОРІЯ»

1.1. Поняття булінгу та мовленнєвої агресії в сучасному мовознавстві

Перші дослідження проблеми цькування підлітків їхніми однолітками були проведені у 1973 році вченими скандинавських країн. Це явище отримало назву «булінг» (англ. *bully* – хуліган, задирака) [1].

Булінг – це моральне або фізичне насильство, агресія у будь-якій формі з метою викликати страх, тривогу та підпорядкувати людину своїм інтересам [1, с. 23].

Головними причинами булінгу серед підлітків є: бажання самоствердитися будь-якими методами; боротьба за владу та авторитет в окремих мікрогрупах; бажання звернути на себе увагу; наслідування негативних форм поведінки дорослих, яку підлітки бачать у найближчому оточенні, у ЗМІ або соціальних мережах.

Булінг може мати серйозні та довготривалі наслідки для благополуччя кожного, хто до нього причетний. Дуже часто булінг замовчують або просто ігнорують через незручність конфронтації, необхідної для його запобігання. На жаль, уникнення проблеми призводить до її поглиблення. Ось деякі з негативних наслідків булінгу:

- низька самооцінка;
- тривога;
- депресія;
- зловживання психоактивними речовинами;
- труднощі в навчанні або на робочому місці;
- соціальна ізоляція;
- насильство.

Жертви булінгу часто відчувають себе самотніми, що викликає відчуття безнадійності в пошуках рішення.

Людину, яку вибрали жертвою, намагаються принизити, залякати, ізолювати від інших різними способами. Найпоширеніші види булінгу:

- фізичний (штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних пошкоджень);
- психологічний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж);
- економічний (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей);
- сексуальний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти);
- кібербулінг (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв).

Варто пам’ятати, що не кожен конфлікт є булінгом. Цькування – це тривалі, повторювані дії, а одинична сутичка між учасниками таким не може вважатися.

В педагогічній практиці терміном булінг описуються явища, що мають наступні ознаки [8, с. 8]:

1. нерівність сил;

2. агресія;

3. інциденти повторюються вже якийсь час (частота і термін давності визначають ступінь тяжкості наслідків);

4. вразливість жертви (гостра емоційна реакція) ознаки булінгу.

На рівні психологічних характеристик до проявів булінгу належать явища та форми взаємодії, які характеризуються:

1. соціально-негативними проявами, деструктивною поведінкою особи або осіб, що його вчиняють, та заслуженим осудом з боку соціуму [1, с. 47];
2. систематичністю, повторюваністю та регулярністю дій, що виступає головною відмінністю булінгу від звичайної сварки [14, с. 46];

3. наявністю кількох сторін із чітким розподілом ролей на обов'язкових (булер та жертва) та факультативних учасників [12, с. 30];
4. нерівністю сторін, де кривдник завжди має фізичну, психологічну, вікову або адміністративну перевагу над об'єктом атаки [17, с. 175];
5. односторонньою спрямованістю дій, де одна сторона завжди залишається агресором, а інша – потерпілою [14, с. 48];
6. негативним характером міжособистісних стосунків, що базуються на зневажливому ставленні до жертви та приниженні її гідності [5, с. 19];
7. навмисністю дій, за якої булер усвідомлює характер вчинків та передбачає їхні деструктивні наслідки [4, с. 455];
8. постійним психологічним та/або фізичним тиском, спрямованим на заподіяння жертві фізичної чи психічної шкоди [8, с. 51];
9. можливістю вираження як через активні дії, так і через свідому бездіяльність або комунікативну обструкцію [17, с. 181].

Сучасна лінгвістика, як правило, більше зосереджена на розгляді негативних типів комунікації, що виникають; таким чином, булінг є основним прикладом. Хоча булінг розглядався переважно в психології та соціології з точки зору його з в'язку з агресією, проте зараз зрозуміло, що булінг – це унікальний тип комунікації, де основним інструментом булінгу є використання мови (вербальної). Мова як форма агресії серед молоді є складнішою, ніж використання нецензурної лексики; радше, мова як форма агресії серед молоді являє собою широкий набір стратегій, спеціально використовуваних для руйнування соціального статусу людини та спричинення/створення порушень у її психології [4].

Добавлено примечание ([1]): Не той знак апострофа

З точки зору мови, булінг визначається як тривала та ієрархічна форма вербальної агресії; вона відбувається через асиметрично засновані комунікативні події. Таким чином, булінг не просто стосується конфлікту, а радше систематичного зловживання мовленнєвими ресурсами для підкреслення домінування однієї людини над іншою. Досліджуючи природу цього процесу, нам потрібно уточнити різницю між термінами «конфлікт» та «булінг», причому

булінг характеризується нерівним характером сторін, залучених до комунікації, а також негативним наміром «зашкодити» «обличчю» адресата комунікації [11. с. 65].

Термін «булінг» має різні визначення серед українських науковців та перетинається з термінологією «моббінгу», хоча вони мають унікальний контекст застосування. За словами Т. Алексєєнко, тип булінгу, якого зазнає людина в групі, характеризується крайніми формами «психологічного» та «фізичного» булінгу, спрямованого на соціальну ізоляцію жертви [1, с. 49]. Соціальна ізоляція – це кінцева мета або перлокутивний ефект, якого агресор сподівається досягти за допомогою різних видів словесних атак, починаючи від прямих образ до складних форм сарказму.

Соціолінгвістичний погляд на вербальну агресію досліджує її причини через розгляд соціальних та культурних факторів, які формують звички взаємодії як окремих осіб, так і членів колективів чи соціальних груп. Вербальна агресія, таким чином, є як емоційною реакцією окремого комуніканта, так і тактикою комунікації мовців, щоб відобразити їхні соціальні стосунки один з одним, а також висловити свої ідеологічні погляди, соціальний ранг/положення в ієрархії. Іншими словами, коли хтось проявляє вербальну агресію, він стверджує своє домінування над іншим комунікантом або намагається здобути повагу чи встановити позицію в такій ієрархії. Крім того, в певних підгрупах або спільнотах (таких як уболівальники професійних спортивних команд, послідовники культурних піджанрів) використання вербальної агресії часто вважається нормативною поведінкою серед членів відповідної підгрупи та служить для підтвердження ідентичності та солідарності членів групи. Протягом історії люди використовували вербальне насильство як частину зусиль, спрямованих на досягнення соціальних змін. Сьогодні кілька груп громадського активізму, які борються за права меншин, використовують різноманітні агресивні вербальні стратегії, які можуть включати провокацію або заяви, спрямовані на висвітлення в ЗМІ глобальної несправедливості чи порушень прав людини [19. с. 43].

Добавлено примечание ([2]): Це не чиїсь думки? Де посилання?

Добавлено примечание ([3]): Ось, один ініціал. Зробіть так всюди

Добавлено примечание ([4]): Посилання

Нові ціннісні орієнтації можна спостерігати, розглядаючи те, як спілкуються сучасні підлітки, та екранні зображення аспектів цього спілкування. Агресія має нову функцію; тепер вона використовується як засіб самоствердження. Щоб зрозуміти ці зміни, нам потрібно провести глибокий аналіз соціально-психологічних основ, які сприяли цим змінам. Шкільне булінгування є прикладом дуже складного соціально-психологічного процесу, тому для розуміння того, як булінг взаємодіє з іншими процесами в соціальному середовищі – групами, спільнотами, суспільством – потрібні значні знання щодо природи взаємовідносин у групах. Як зазначає, наприклад, А. А. Губко, всі агресивні дії слід розглядати як такі, що відбуваються в рамках групової динамічної домовленості [14, с. 48].

Отже, у випадку булінгу поняття неввічливості є центральним. У той час як звичайне спілкування здійснюється для підтримки «обличчя» партнера у спілкуванні, метою булінгу є постійне впровадження стратегій, спрямованих на атаку на «обличчя» жертви булінгу. Дж. Калпепер обговорює різні стратегії, включаючи пряму неввічливість, а також позитивну (тобто неусвідомлену) неввічливість, а також негативну (тобто висміювання) неввічливу поведінку. Кожну з цих моделей регулярно демонструють молоді люди, коли визначають, до якого місця вони належать – до друзів чи не друзів.

Таблиця 1.1.

Класифікація засобів вербального булінгу за прагматичною спрямованістю

Тип вербальної агресії	Лінгвістичні засоби вираження	Прагматична мета
Пряма образа	Інвективи, обсценна лексика, зоосемізми	Пряма атака на гідність, приниження
Залякування	Погрози, наказовий спосіб, модальні дієслова мушування	Виклик страху, підпорядкування
Соціальна ізоляція	Ігнорування, обструкція, мовленнєвий остракізм	Виключення з групи, маргіналізація
Сарказм / Висміювання	Іронія, гіперболізація недоліків, пародіювання	Створення комічного ефекту за рахунок жертви
Навішування ярликів	Стигматизуючі номінації, стереотипні епітети	Закріплення негативного статусу

Гендерна парадигма посідає ключове місце в системі координат сучасного мовознавства, визначаючи вектори дослідження конфліктної комунікації/

Існують різні способи, якими чоловіки та жінки використовують мову для агресії; часто вони відрізняються прагматично. Чоловіки зазвичай використовують словесні образи або фізично насильницькі внаслідок використання словникового запасу. У той час як жінки зазвичай використовують більш непрямі методи насильства шляхом поширення пліток через соціальні мережі, маніпулювання заявами в соціальних мережах або створення «порожнеч у спілкуванні» навколо іншої людини. Дж. Коутс стверджує, що причина, чому дві статі по-різному використовують мову у своєму дискурсі, полягає в тому, як кожна стать була соціалізована. Більш конкретно, спосіб, у який соціалізуються жінки, вчить їх маскувати свою агресію під виглядом «турботи» або «розмов про спільні інтереси» [30, с. 95].

Інший аспект, який слід врахувати, – це перлокутивний ефект: який ефект створює булінг? Щоб це сталося, цькувальнику потрібно бачити, який зворотний зв’язок надає жертва. Іншими словами, він отримує певне задоволення від того, що жертва плаче, боиться або відчуває вразливість. Якщо цього не відбувається, цькувач не розглядатиме вчинок як успіх, що призведе до ескалації поведінки від словесних образ до фізичного тиску. За словами А. А. Губка, емоційна реакція жертви підживлює булінг як соціально-психологічне явище, тим самим увічнюючи цикл насильства [14, с. 49].

У реальному світі булінг може тривати місяцями через численні приклади та більш витончені форми булінгу, тоді як у медіатексті приклади булінгу майже повністю з'являються через драматичні приклади насильницького протистояння. Способи представлення булінгу є послідовними: знайомство з використанням сленгу серед членів групи ізолює цих осіб від тих, хто не входить до їхньої групи, а використання ненормативної лексики для вираження дорослості та авторитету дорослими є очевидним.

Добавлено примечание ([5]): з'являю

Значною зміною в булінгу є те, що сьогодні значна його частина відбувається в цифровому форматі. Кібербулінг створив свій власний набір правил; наприклад, коли кривдник не має візуального контакту, він менш психологічно обмежений. Текст, який ви отримуєте в додатку для обміну повідомленнями, здається менш «реальним», ніж те, що ви чуєте особисто, але для людини, яку булінгують, завдана їй шкода очевидна для всіх, а також неможливо видалити цей інцидент з пам'яті сервера. Дж. Реттберг зазначає, що самопрезентація індивіда в соціальних мережах робить його надзвичайно вразливим до публічного сорому через коментарі оточення [46, с. 431].

Вербальну агресію також можна вивчати за допомогою «маркерів впевненості». Агресори обирають певні модальні частинки, вигуки та будують свої речення зі специфічною інтонацією, яка виражає їхню віру в те, що вони мають право судити інших. Це породжує «об'єктивне» відчуття приниження; складається враження, що жертву цькують не лише через те, що вона сама стала жертвою цькування, а й тому, що вона порушила «груповий стандарт».

На завершення теоретичного огляду важливо розглянути способи протидії цьому. Медіація та розробка способів спілкування без насильства – це деякі з речей, на які вказують В. Андрєєнкова та ін. [2, с. 14]. Тому переформатування комунікативних стратегій з конфронтаційних на кооперативні є лінгвістичним аспектом цього питання. У багатьох сучасних підліткових культурах ці механізми не працюють через високий рівень токсичності, присутній у цих культурах.

Підсумовуючи, рівень розуміння, по в'язаного з «лінгвістичною поведінкою, пов'язаною з булінгом», є складнішим, ніж просто ідентифікація лайливих слів. Це система, заснована на статусі, яка використовує мову як форму позначення та підтримки ієрархії кожної людини через її здатність брати участь у цій «грі». Тому здатність аналізувати, як працює цей механізм, є життєво важливою для правильного аналізу того, як ЗМІ зображують життя підлітків; де кожен обмін діалогами є корисним полем для використання словесного насильства.

Добавлено примечание ([6]): Знов

Сучасні дослідження в лінгвістиці на тему булінгу розглядають булінг як мінливий, динамічний процес; саме тут ми можемо побачити народження значення з точки зору конфлікту інтересів чи цілей. Важливість цього розуміння спонукатиме нас перейти від широкого опису до поглибленого аналізу різних мовленнєвих стратегій, які можна знайти у фільмах, знятих англійською мовою. У таких ситуаціях, коли існує потенціал для виникнення булінгу, кожна мовна сутність несе в собі певний ступінь агресивного наміру чи заряду, який зрештою визначить, як розвиватимуться подальші події, а також як вони зрештою вплинуть на причетних.

Таким чином, теоретичною основою цього дослідження є поєднання теорії мовленнєвих актів, теорії неввічливості та соціолінгвістичного аналізу мовлення підлітків. Використовуючи ці теорії разом, дослідники можуть визначити, що говорять ті, хто змовляється «булінгувати» (як підлітки), і як ці слова змінюють соціальний контекст («простір») навколо них, згодом створюючи нестерпні умови для людей, які є об’єктами нападу. Оскільки мова постійно змінюється, створюючи нові та часто більш складні варіації одвічного соціального явища булінгу, питання щодо мовленнєвої агресії залишаються невирішеними.

1.2. Лінгвопрагматичні особливості конфліктного підліткового дискурсу та специфіка кінодискурсу

У сучасному світі кінематограф є головним провідником нових тенденцій, що робить його унікальним соціально-культурним явищем, яке привертає увагу багатьох науковців, а особливо мовознавців. Широко досліджуються семіотичні, лінгвокультурні та когнітивні особливості кінодискурсу. Кінодискурс має мультимодальну природу, адже поєднує у собі низку вербальних, невербальних та паравербальних аспектів. Хоча основою фільму завжди є сценарій (кінотекст), проте його реалізація уможливлюється лише з допомогою аудіовізуальних складників. Через свою мультикомпонентність поняття кінодискурсу ще не набуло чіткої окресленості у лінгвістичних дослідженнях. У статті

проаналізовано основні підходи до визначення поняття кінодискурсу в лінгвістиці, а також окреслено проблему розмежування понять «кінотекст» та «кінодискурс». Проведено короткий огляд останніх досліджень у цій сфері та розглянуто класифікацію типів кінодискурсу з огляду на різні критерії, а саме: форму передачі повідомлення, кількість учасників кінодіалогу, адресата мовлення, відповідність принципу кооперації, а також жанрову спрямованість. Кінодискурс поєднує у собі риси монологічного та діалогічного мовлення, може відображати комунікацію як персональну, так і на рівні різних соціальних груп, представляти ознаки кооперативної і конфронтативної взаємодії. Крім того, важливу роль відіграє і жанрова спрямованість, адже виділяють художній (ігровий) та документальний (неігровий) кінотекст, які своєю чергою значно різняться у своїй стилістиці та використанні вербальних та невербальних засобів [14, с. 87].

Дискурс є ключовим поняттям більшості сучасних лінгвістичних досліджень. Мовознавці вивчають різні аспекти його функціювання: вербальні й невербальні складники, стилістичні й жанрові особливості, національно-культурну специфіку.

Щоб дослідити, як конфлікти обговорюються в контексті підліткового спілкування, нам потрібно не лише усвідомити, що природа підліткового мовлення відрізняється від мовлення дорослих, але й те, що те, як підлітки використовують мову, має свій власний набір правил та обмежень – власну семіотичну систему. У міру соціалізації підлітків мова стає основним засобом, за допомогою якого вони здатні виражати свою індивідуальну ідентичність; таким чином, підлітковий конфлікт буде сприйматися інакше, ніж конфлікт дорослих, оскільки акт конфлікту можна розглядати як частину соціального процесу встановлення власного місця в суспільстві та серед однолітків. У цьому сенсі такий конфлікт можна тлумачити як засіб, за допомогою якого підлітки встановлюють соціальне становище, використовуючи лінгвістично потужні форми мовлення, які матимуть велику іллокутивну силу в контексті безпосередньої мікрогрупи (тобто групи друзів).

У результаті того, як ми аналізуємо підліткове мовлення в тих випадках, коли існує високий рівень напруженості між людьми, ми бачимо повну зміну типових пріоритетів використання мови – інформативна функція мови поступається місцем фатичній та експресивній мові.

Отже, хоча підлітки передають фактичну інформацію через своє мовлення, особи, з якими вони розмовляють, використовуватимуть цю інформацію для оцінки того, яке місце підліток займає порівняно зі своїми однолітками. Як зазначають Бєлякова та Шовкова, соціально-психологічні характеристики сучасної молоді створюють багато потреб у приналежності, але також можуть призвести до деяких справді інтенсивних (м'яко кажучи) конфліктів, пов'язаних з коливаннями самооцінки людей [4, с. 455]. Крім того, це може призвести до того, що всілякі речі сприймаються як загроза «обличчю» (включаючи сказані слова), створюючи таким чином нескінченну серію мовленнєво-агресивних реакцій щодо соціальної взаємодії людей з часом.

Конфліктний дискурс підлітків часто описується як такий, що має унікальну динаміку, оскільки він передбачає використання сленгу та інших форм жаргону як шифрів або кодів, які можуть бути зрозумілі лише тими, хто в це познайомився. У деяких випадках, коли підліток зазнає цькування, ця форма мови може сприяти відчуженню жертви від агресора в результаті того, що жертва не володіє чинним кодом або їй навмисно заборонено мати до нього доступ. Прикладом такої форми виключення може бути те, що агресор демонструє перевагу, використовуючи нові/новаторські форми лінгвістики, щоб проілюструвати свою сучасність порівняно з жертвою, чия минула поведінка виявилася неадекватною або не відповідає сучасним тенденціям чи нормам.

Аналізуючи вербальну поведінку молоді, можна виділити кілька ключових функцій, які виконує конфлікт у їхньому спілкуванні :

- статусна функція: встановлення та підтвердження ієрархічної позиції в групі;
- межова функція: проведення чіткої лінії між «своїми» та «чужими» через мовленнєві паролі;

- емотивно-розрядна функція: вихід внутрішнього напруження через легалізовану в молодіжному середовищі агресію;
- захисна функція: використання превентивної образи як способу уникнути нападу на власну персону.

Підлітковий конфліктний дискурс значною мірою залежить від гендерних стереотипів, що поширюються в суспільстві. Хлопчики та дівчата обирають різні неввічливі стратегії ведення конфлікту, оскільки вони підпорядковуються різним очікуванням щодо своїх гендерних ролей. За словами Пенелопи Екерт, мовленнєві моделі підлітків безпосередньо відображають їхні суспільні амбіції; дівчата схильні використовувати більш витончені засоби вербальної агресії, ніж хлопці (які віддають перевагу прямим словесним конфронтаціям); таким чином, ця різниця очевидна у лексичному виборі (тобто використання відвертої лайки проти використання складніших форм соціальної маніпуляції).

Специфіка підліткового дискурсу ввічливості (а точніше – свідома й цілеспрямована відмова від неї) відіграє ключову роль у структуруванні молодіжної групи. У конфліктних ситуаціях підлітки часто вдаються до стратегії «прямого висловлювання» (bald on record), концептуалізованої П. Браун та С. Левінсоном [29]. Ця стратегія передбачає використання максимально жорстких та відвертих заяв без жодних лінгвістичних засобів пом'якшення, що фактично є прямою атакою на «обличчя» співрозмовника. Проте в межах підліткової субкультури така неввічливість часто інтерпретується не як вада, а як показник сили чи психологічної щирості, через що агресивна поведінка набуває статусу групової норми. Як зазначають Т. Атрошенко та О. Федорова, у цей перехідний період комунікативні навички підлітків часто формуються стихійно, під інтенсивним впливом мас-медіа, що призводить до загострення конфліктного потенціалу їхнього мовлення [3, с. 171].

Унікальні характеристики кінодискурсу сприяють складності цього образу. Мова, що використовується у фільмах, не є автентичною або повністю спонтанною формою комунікації; тому її можна охарактеризувати як таку, що має «імітовану органічну якість». Сценарист зазвичай конструює автентичний

діалог, що є типовим для 13–16-річних підлітків, водночас реалізуючи прагматичну мету – розкриття характерів персонажів, розвиток сюжетної лінії та ескалацію драматичної напруги. У багатьох сценаріях інтенсивність лінгвістичних форм агресії свідомо гіперболізується, що перетворює повсякденні суперечки на потужні мовленнєві акти, орієнтовані на емоційний відгук глядацької аудиторії [19. с. 43].

Кінематографічний дискурс є унікальним об'єктом лінгвістичного аналізу. Його вербальні елементи взаємопов'язані з візуальними та слуховими елементами, створюючи спільний прагматичний ефект для відповідних слів. У сценах із булінгом у кіно глядачі стикаються не лише з посланням сказаного (наприклад, використанням мови), але й з акцентом, який на ньому робиться (наприклад, використанням монтажу та музики), або з тим, як розвивався візуальний акцент на ньому через різні ракурси камери та кадри, що ще більше створює спільний прагматичний ефект між усіма трьома елементами – візуальним, слуховим та вербальним. За словами Дж. Калпепера, неввічливість у літературі (і зокрема у сценаріях) служить насамперед джерелом розваги для глядача, одночасно викликаючи у нього емоційну реакцію в результаті порушення суспільних норм [31, с. 15]. Таким чином, це створює небажану «естетизацію» насильства, так що жорстокий підліток, зображений у фільмі, має вигляд харизми.

Для кінодискурсу, що описує молодіжне життя, характерні такі лінгвопрагматичні особливості:

1. надмірне використання маркерів інтенсивності: підсилювальні частки, гіперболи, емоційно забарвлені прикметники;
2. висока щільність обсценної лексики: вона слугує засобом створення ілюзії «реалістичності» та «дорослості»;
3. експлуатація молодіжного жаргону: часто дещо застарілого або навпаки, футуристичного, щоб підкреслити субкультурну приналежність героїв;
4. використання риторичних запитань-образо,які не передбачають відповіді, а лише фіксують низький статус адресата.

Добавлено примечание ([8]): Пунктуація

Одним з ключових елементів конфліктного дискурсу в кіно є невідповідність між двома різними світоглядами, що відображаються в цільовій аудиторії (підлітки та дорослі). Мова, яку використовують вчителі чи батьки, виглядає майже такою ж нерухомою або нездатною підтримувати себе, якщо дивитися на неї очима підлітка, і зрештою призводить до рівня розриву між ними та їхніми вчителями та батьками. В.І.Бринза вважає, що цей розрив між підлітками та дорослими створює проблеми комунікації, пов'язані з мовою. Оскільки підлітки та дорослі не мають адекватної спільної лексичної бази, їхні розмови стають майже автоматичними в конфлікті [9, с. 138]. У кіно комунікативний розрив представлений через непорозуміння мови, що використовується в обох розмовах, що зрештою переростає у словесні образи.

Ще один момент, який слід враховувати, – це те, як іронія та сарказм використовуються в діалогах у фільмах/серіалах про підлітків. Іронія та сарказм, які часто використовуються для передачі непрямого цькування, також часто зустрічаються в діалогах у фільмах про молодих чоловіків. Сарказм створює елемент іронії, який дозволяє мовцю дистанціюватися від жертви та забезпечувати їй більш тонку атаку, тим самим ускладнюючи жертві рефлексію над її атакою. Різниця між формою висловлювання (наприклад, позитивною (похвала) та ілокутивним значенням висловлювання розвивається через контекст промови, а також інтонацію, яка використовується для читання промови.

Добавлено примечание ([9]): Саме чоловіків???

Кінематографічний дискурс також використовує тему «цифрової мови» через відображення повідомлень на екрані через миттєві месенджери та коментарі з сайтів соціальних мереж, створюючи абсолютно новий візуально-вербальний гібрид (спосіб прагматичного визначення булінгу конструюється як через вербальні процеси, так і через нові форми цифрового булінгу). Відображення тексту без будь-якої вербальної форми створює потужнішу (і жертвенну) емоційну реакцію; Ф. Рамадхан стверджує, що оскільки слово, що використовується в медіасередовищі, має таку ж вагу, як і фізична дія (написане слово миттєво стає частиною групової свідомості), вплив значно посилюється при використанні тієї ж мови в різних ситуаціях [45, с. 12].

Особливості конфліктного дискурсу в кіно також пов’язані з необхідністю типізації. Сценаристи використовують мовленнєві кліше, щоб глядач миттєво ідентифікував «альфа-лідера», «ізгоя» чи «провокатора». Кожна роль має свій набір мовленнєвих акті в:

- Лідер використовує директиви, перериває інших, встановлює теми розмови;
- Жертва використовує модальність невпевненості, виправдальні конструкції або затяжне мовчання;
- Свідки використовують підхоплювальні репліки, що підсилюють агресора, або фатичні вигуки.

Добавлено примечание ([10]): Пунктуація

У сучасному кінематографі підлітковий досвід часто зображує вербальну агресію як засіб «соціального маркування». Використовуючи найвульгарніші або інтелектуально складні лайливі слова, герой автоматично ставиться на вищий рівень інтелектуального та/або соціального статусу. Це один конкретний приклад того, як культурний капітал може бути отриманий зі здатності словесно «ставити людей на місце», і цьому надається більше ваги, ніж фізичній силі. За словами О. Бікуса, комунікативна компетентність підлітків часто перекручується у вигляді спотворення їхньої здатності маніпулювати середовищем для власної вигоди. [5, с. 18]. Не менш важливо дослідити перлокутивний вплив кінодискурсу на аудиторію, яка існує в реальному світі. Оскільки підліткова аудиторія схильна імітувати мовленнєві моделі своїх героїв, моделі булінгу, що зустрічаються на екрані, потім переносяться в реальний світ. Нові сленгові терміни зі сценарію стають безпосередньою частиною розмовного словника аудиторії; отже, вони несуть у собі притаманну агресивну прагматику, яка спочатку була вбудована в слова. Як наслідок, лінгвістичні дослідження кіносценаріїв – це не просто академічні вправи, а й дослідження, що мають соціальну значущість.

Підліткові конфлікти в розмовах рідко бувають конструктивними та не служать жодній меті, окрім зміни існуючих владних відносин. Фільми про підлітковий вік також підкреслюють цей цикл; цикл підліткових конфліктів

триває; один конфлікт породжує інший, тому циклу вербальної агресії немає кінця. З прагматичної точки зору, це являє собою майже повний перехід від використання мови як засобу створення солідарності до використання мови як засобу створення конфлікту та розколу, і таким чином, мова більше не служить меті об'єднання групи.

Іншою формою агресивного вираження є «використання слів когось іншого», наприклад, цитування або пародіювання жертви. Цей тип словесного цькування відбувається, коли хтось вириває чуже слово з контексту та використовує його, щоб висміяти цю людину. У багатьох випадках, особливо у фільмах, слово, яке використовує злочинець, також супроводжується драматичними та гумористичними спотвореннями способу мовлення жертви (наприклад, перебільшений акцент, неправильно вим овлене слово), що робить акт словесної агресії максимально зрозумілим для глядача [25. с. 234].

Добавлено примечание ([11]): Посилання?

На завершення цього розгляду підліткового конфлікту та кінематографічного дискурсу, зазначимо, що між цими двома формами комунікації існує постійний взаємозв'язок. Кіно одночасно зберегло та підвищило рівень вербальної агресії у своїх діалогах, одночасно надаючи реальному підлітковому дискурсу додаткові ресурси для вираження соціального тиску. Зрештою, обидві форми дискурсу ілюструють, як мова служить не лише для полегшення комунікації, але й є багатогранним інструментом, який можна використовувати для покращення власного існування в середовищі, де домінують жорсткі ієрархічні структури, характерні для сучасного молодіжного суспільства.

Визначені особливості дають нам підстави стверджувати, що лінгвопрагматика конфлікту є вирішальною для розуміння внутрішнього світу підлітків. У сфері лексичного вибору, неввічливих стратегій та ілокутивних вказівок ми можемо відновити ті поведінкові тенденції, які або несуть «престиж», або вважаються «маргінальними». У цьому контексті дискурс кіно служить зразковою лабораторією для спостереження за цими процесами в їхній непідробній та найвиразнішій конституції.

Отже, мова підліткових конфліктів (особливо в медіа) є багатовимірним конструктом, в якому існує синергія між нефільтрованою поведінкою юнацької субкультури та навмисними сценарними підходами, що створює унікальний простір для дослідження словесних образ. Поняття кінотекст і кінодискурс хоча і є взаємопов'язаними, проте мають певні відмінності: якщо під кінотекстом розуміємо сценарій фільму (сцени, мовлення героїв, діалоги), то поняття кінодискурсу є ширшим, воно включає у себе низку додаткових нелінгвістичних складників (відео та аудіо ряд, жести, міміка акторів). Кінодискурс є переважно усним, він поєднує монологічне і діалогічне мовлення, з огляду на адресата мовлення його поділяють на інституційний і персональний, а в межах принципу кооперації – на кооперативний і конфронтативний, виокремлюють також художній (ігровий) і науковий (неігровий). Для кінодискурсу характерні такі ознаки: цілісність та завершеність, використання інструментів кіномови, синтез вербального і невербального, наявність екстралінгвальних рис, крім того, йому притаманний антропоцентризм та інтертекстуальність.

РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ БУЛІНГУ (НА ТЛІ СЕРІАЛУ «13 ПРИЧИН ЧОМУ»)

2.1. Лексико-семантичні маркери мовленнєвої агресії в серіалі «Ейфорія»

Ввічливість та неввічливість є двома важливими полюсами у прагматичних дослідженнях, які відображають динаміку соціальних відносин у спілкуванні. Стратегії ввічливості зазвичай застосовуються для підтримання гармонії, демонстрації поваги та збереження «обличчя» співрозмовника, тоді як неввічливість виконує більш складну роль у дискурсі. Неввічливість не означає просто бути грубим або неповажним у прямому сенсі, а охоплює ряд мовних стратегій, які можуть свідомо використовуватися для атаки на «обличчя» співрозмовника, утвердження домінування або кидання виклику соціальним нормам. У певних контекстах неввічливість може слугувати інструментом для формування ідентичності, протидії авторитету або навіть як форма близькості в групах однолітків. Це явище стає особливо складним, коли його розглядати в контексті повсякденних соціальних взаємодій, що визначаються різницею у статі, віці та соціальному статусі. Стать, зокрема, відіграє важливу роль у формуванні того, як виконується та інтерпретується ввічливість і неввічливість. У той час як традиційні погляди часто асоціюють жінок з непрямістю, ввічливістю та емоційною стриманістю, сучасні дослідження показують, що ці припущення не є універсально застосовними і можуть відрізнятися залежно від контексту, особливо в медіа-середовищах, таких як фільми чи телебачення [35].

У цьому контексті зростає зацікавленість у перетині лінгвістики, медіа-досліджень і гендерної теорії, особливо щодо аналізу того, як мова конструює ідентичність, владу та соціальну динаміку в аудіовізуальних наративах. Телевізійні серіали пропонують багатий матеріал для такого дослідження, адже

сценарний діалог часто відображає, посилює або критикує реальні мовні практики, роблячи їх потужними джерелами для вивчення соціокультурних ідеологій. Перформативність гендеру у мові часто формується через дискурсивні практики, що виникають у медіа-втіленнях. Отже, аналіз мови у художніх медіа, таких як телевізійні серіали, є важливим для розуміння того, як гендерні ролі конструюються через мовлення персонажів.

Один із найлінгвістично провокативних телевізійних серіалів останнього десятиліття – «Euphoria» (HBO, 2019) – є переконливим прикладом із його безкомпромісним зображенням підліткового життя, насиченого відвертими діалогами, словесною агресією та соціопрагматично багатими взаємодіями [15]. Серіал вирізняється частим використанням емоційно зарядженої мови, проблемами ідентичності та складними переговорними процесами влади між персонажами різної статі, соціального походження та психологічного стану. Вибір мовних засобів кожного персонажа відображає їхнє соціальне становище, внутрішні конфлікти та опір нормативним очікуванням, роблячи мову не просто комунікативним інструментом, а рушійною силою розвитку персонажів і сюжету.

З іншого боку, особливо важливим є питання підтримання (або зміни) соціопрагматичної сили стратегій ввічливості та неввічливості. Враховуючи, що неввічливість обумовлена культурними та гендерними факторами, у повсякденних взаємодіях ввічливість і неввічливість слугують маркерами того, як індивіди позиціонують себе у соціальній ієрархії. Соціопрагматичні дослідження, що поєднують прагматику та соціологію, давно вивчають вплив таких факторів, як стать, вік і соціальний статус, на мовленнєву поведінку. Однак більшість досліджень зосереджена на реальних розмовах, тоді як лінгвістичні репрезентації у художніх медіа, особливо сучасних телевізійних серіалах, залишаються відносно недослідженими [43. с. 234].

Добавлено примечание ([12]): Посилання?

Прояви мовленнєвої неввічливості в межах підліткової драми виступають закономірним відображенням динаміки цієї вікової категорії – соціальної групи, що перебуває у стані перманентної комунікативної та психологічної трансформації. Як зазначають С. Бєлякова та К. Шовкова, у підлітковому віці

молодь переживає глибокі емоційні та фізичні зміни, що безпосередньо відбивається на формуванні нових, часто конфліктних поведінкових патернів [4, с. 454]. Специфіка американського соціокультурного контексту, репрезентованого у серіалі «Euphoria», стимулює науковий інтерес до вивчення прагматичного потенціалу неналежної лексики та стратегій її використання в кінодискурсі (М. Гайєді Карімі [34, с. 2], Н. Путрі [43, с. 15]). Окрім того, демонструючи різноманітність комунікативних стилів, проєкт дає змогу глибше проаналізувати вплив гендерних норм на характер соціальної взаємодії та виникнення мовленнєвих конфліктів (Дж. Коутс [30, с. 92]).

«Euphoria» – це підліткова психологічна драма за авторством Сема Левінсона (2019), що отримала широке визнання та премію «Emmy» у 2022 році. Сюжетна лінія фокусується на життєвих траєкторіях учнів середньої школи East Highland High School, демонструючи їхні спроби адаптації у жорсткому та часто ворожому соціальному середовищі.

Детальний аналіз лексичного складу серіалу підтверджує тезу про те, що вербальна агресія тут не просто виражає миттєві емоції, а слугує базовим каркасом для побудови всієї комунікації персонажів. Мова героїв перенасичена одиницями з вираженим негативним денотатом та конотацією, де кожен вибір лексеми є інструментом для деструкції «обличчя» співрозмовника. Гіперреалізм «Ейфорії» проявляється у органічному поєднанні підліткового жаргону з обсценною лексикою, що формує специфічне лексико-семантичне поле агресії, яке підлягає класифікації за тематичними та прагматичними ознаками (Дж. Калпепер [31, с. 120]).

Центральним елементом цього поля виступає інвективна лексика, яка в англомовному оригіналі представлена широким спектром табуйованих одиниць. У контексті ситуацій булінгу ці слова трансформуються з простих емоційних вигуків у цілеспрямовані номінації, що закріплюють ієрархічну дистанцію між мовцями. Як наголошує М. Гайєді Карімі, гендерно-сенситивний аналіз стратегій неввічливості в американських кінотекстах доводить, що груба лайка може виступати як засобом легітимізації маскулінної переваги, так і формою радикального жіночого протесту проти усталених патріархальних норм [34, с.

7]. У серіалі це найбільш виразно простежується у мовленнєвій поведінці Нейта Джейкобса, чиї репліки завжди іллокутивно спрямовані на повне підпорядкування адресата через вербальне домінування.

Основними груп ами лексико-семантичних маркерів, що ідентифікують ситуації булінгу в серіалі, є:

- дисфемізми, пов'язані з сексуальною об'єктивацією («sl*t», «wh*re», «h*e»), що найчастіше спрямовані на персонажів жіночої статі (Кессі, Медді) з метою їхнього соціального шеймінгу;
- зооморфні метафори - порівняння людей із тваринами («dog», «snake», «pig»), що виконують функцію дегуманізації об'єкта атаки;
- пейоративи, що вказують на інтелектуальну чи фізичну меншовартість («r*tard», «junkie», «freak»), які активно використовуються для маркування вразливості Ру або «нетиповості» Джулс.
- Лексика на позначення соціального статусу та матеріального стану («trash», «broke»), що підкреслює класову нерівність між персонажами.

Добавлено примечание ([13]): Пунктуація

Окреме місце в семантиці агресії серіалу посідає «наркотичний дискурс». Оскільки значна частина конфліктів зосереджена навколо залежності головної героїні, лексеми на позначення наркотиків та станів сп'яніння стають маркерами стигматизації. Слово «junkie» (наркоманка) у вустах персонажів «Ейфорії» перестає бути медичним терміном і перетворюється на клеймо, яке виправдовує подальший булінг та знецінення особистості. Лайка в кінотекстах часто слугує засобом реалістичного зображення соціального дна або кризи ідентичності, що ми й спостерігаємо в лінії стосунків Ру з її оточенням [32, с. 12].

Нами були застосовані методи якісного дескриптивного дослідження, зосереджені на неввічливих висловлюваннях, які вимовляють персонажі телевізійного серіалу «Euphoria» сезон 1. За словами Молеонга (2018), дескриптивне якісне дослідження використовується для розуміння явищ, які переживають об'єкти дослідження, таких як поведінка, дії та мотиви, через опис у словесній формі. Мета використання цього підходу полягає в описі та класифікації типів неввічливих висловлювань, що проявляються із врахуванням

гендерних відмінностей та їхніх мовних особливостей у мовному варіанті, що використовується в серіалі «Euphoria» сезон 1.

Дані дослідження представлені у вигляді речень та діалогів із сценарію серіалу. Збір даних здійснювався за кількома етапами: спочатку серіал переглядався для виявлення висловлювань, що містять елементи неввічливості. Потім ці висловлювання класифікувалися відповідно до типів неввічливості за рамками Кальпепера. Після збору даних дослідник категоризував їх за гендером, використовуючи теорії Лакоффа та Коутса, для аналізу гендерних та мовних особливостей. Далі було надано поглиблене пояснення отриманих результатів, і на основі аналізу зроблено відповідні висновки.

У цьому дослідженні було виявлено загалом 50 неввічливих висловлювань. Для чоловіків-доповідачів домінуючою стратегією неввічливості був «Bald on Record», що зустрічається 12 разів. Найпоширенішою мовною особливістю серед чоловіків було активне використання табуйованих слів, що відбулося 10 разів.

Аналогічно, для жінок-доповідачок домінував також «Bald on Record» із 12 випадками. Провідною мовною особливістю для жінок було активне використання табуйованих слів, що траплялося 10 разів.

Таблиця 2.1.

Результати аналізу неввічливості та мовних особливостей за гендером у серіалі «Euphoria» сезон 1

№	Чоловіки		Жінки	
	Неввічливість	Мовна особливість	Неввічливість	Мовна особливість
1	Позитивна неввічливість	Активне використання табуйованих слів	Позитивна неввічливість	Активне використання табуйованих слів
	3	3	3	3
	Стереотипно чоловічі теми	2	Стереотипно чоловічі теми	2
2	Негативна неввічливість	Стереотипно чоловічі теми	Негативна неввічливість	Тільки чоловіки 1Інтенсиватор 1Активне використання табуйованих слів 1Велика увага до деталей 1

3	Bald on Record	Активне використання табуйованих слів 10Стереотипно чоловічі теми 2	Bald on Record	Активне використання табуйованих слів 10Стереотипно чоловічі теми 1Лексичні хеджі 1
4	Сарказм або іронія ввічливості	Стереотипно чоловічі теми 1Активне використання табуйованих слів 1	Сарказм або іронія ввічливості	Стереотипно чоловічі теми 5Суперввічлива форма 1
5	Утримання ввічливості	-	Утримання ввічливості	Уникнення сильних лайливих слів 1Активне використання табуйованих слів 1
Разом	20		30	

Згідно з таблицею, можна зробити висновок, що чоловічі персонажі серіалу застосовують стратегії неввічливості 20 разів, при цьому домінуючим типом є «Bald on Record» (12 випадків), а провідною мовною особливістю – активне використання табуйованих слів (також 12 випадків). Жіночі персонажі використовують стратегії неввічливості 30 разів, при цьому домінує «Bald on Record» (12 випадків), а провідна мовна особливість – активне використання табуйованих слів у 16 випадках.

Позитивна неввічливість – це тип неввічливості, що загрожує позитивним потребам слухача, тобто бажанню бути вподобаним, оціненим та включеним до групи. Позитивна неввічливість спрямована на образу, відчуження або виключення співрозмовника шляхом ігнорування його потреби в прийнятті та соціальному схваленні.

Приклад 1:

Контекст: Медді ображає Кет і згадує про її звичку спілкуватися в інтернеті з незнайомцями.

Медді: «Будь ласка, Кет, нагадай мені ще раз, скільки хлопців ти вже трахнула? А, так, і «cat-fishing» не рахується.

Медді висміює сексуальне минуле Кет у саркастичний та осудливий спосіб, підриваючи її самооцінку. Фраза «нагадай мені ще раз, скільки хлопців ти вже трахнула?» є глузливою та натякає на розпущеність, що соціально шкодить репутації Кет.

Мовна особливість Медді – активне використання табуйованих слів. Вона використовує сильну, відверту лексику («how many guys you've fucked?»), публічно розкриваючи приватне життя Кет і ставлячи її в оборонну позицію, знижуючи її соціальний статус. Це відповідає ідеї Кальпепера (Culpeper, 2011), що неввічливість може використовуватися для шкоди «обличчю» (репутації чи самооцінці) цільової особи.

Приклад 2:

Контекст: Нейт бачить, як Медді цілується з іншим хлопцем (Тайлером) біля басейну.

Нейт: «Так, дуже класно, ти, чортова повія».

отформатировано: выделение цветом

Нейт застосовує позитивну неввічливість, оскільки це потужний спосіб атакувати соціальну ідентичність і самооцінку Медді, виражаючи гнів і розчарування та утверджуючи домінування. Ця стратегія ефективно шкодить її потребі у позитивному обличчі – бажанні бути вподобаною і поважаною, що робить образу особливо сильною.

Мовна особливість Нейта – активне використання табуйованих слів. Табуйовані слова несуть сильний емоційний заряд. Використовуючи відверту і образливу лексику, Нейт підсилює свій гнів, роздратування та презирство до Медді. Інтенсиватор «fucking» посилює тяжкість образи, роблячи його почуття беззаперечно зрозумілими. Слово «whore» є жорстким ярликом, спрямованим на приниження сексуальної поведінки Медді. Використання Нейтом табуйованих слів має на меті публічно її принизити, атакуючи її репутацію та самооцінку.

Негативна неввічливість – це тип неввічливості, який безпосередньо загрожує негативним потребам слухача, тобто бажанню залишатися неперешкодженим, автономним та вільним від нав'язування. Негативна неввічливість спрямована на образу, відчуження або дистанціювання співрозмовника шляхом демонстрації відсутності поваги до його потреби у свободі та особистому просторі.

Приклад 1:

Контекст: Нейт розмовляє з МакКеєм про Кессі, оскільки її оголені фото розповсюдилися в соціальних мережах.

Нейт: «Йо, так що, Кессі – повія. Факт».

Добавлено примечание ([14]): Пунктуація

Висловлювання Нейта є прикладом негативної неввічливості, оскільки він називає Кессі «повією» перед МакКеєм, намагаючись подати її як менш цінну або менш поважну особу та формувати соціальне уявлення про неї навіть у її відсутності.

Мовна особливість Нейта – стереотипно чоловічі теми. Зосереджуючись на сексуальності Кессі, Нейт використовує чоловічий дискурс, який об'єктивує та контролює поведінку жінок, підкріплюючи традиційні гендерні ролі. Це допомагає Нейту утвердити свою ідентичність як «справжнього чоловіка», беручи участь у розмовах про сексуальний контроль і репутацію, і співвідносячи себе з гегемонною маскулінністю, яка часто передбачає обговорення жінок у сексуалізованому та контрольованому контексті.

Приклад 2:

Контекст: Рю грубо говорить з Ріком (хлопцем її матері).

Рю: «Знаєш що, Рік? Чому б тобі не піти нахуй?»

Рік є хлопцем її матері, тому Рю може вважати його чужаком у просторі, який вона вважає особистим або виключно сімейним. Атака на негативне «обличчя» Ріка має на меті зробити його небажаним та неприйнятним гостем. Вона сигналізує, що не визнає і не приймає жодної близькості у відносинах з ним.

Мовна особливість Рю – активне використання табуйованих слів. Це посилює емоційну силу її повідомлення і демонструє, що вона не просто трохи роздратована, а глибоко зла, ображена або відкидає його. Активне використання таких слів також допомагає їй зовнішньо виразити та комунікувати складні емоції, які в іншому випадку важко було б передати.

Дослідження лексико-семантичних маркерів неможливе без врахування сарказму. У серіалі «Ейфорія» сарказм реалізується через використання лексем

із позитивною конотацією в абсолютно протилежному контексті. Наприклад, слова «sweetheart», «honey» або «princess», вжиті агресором у момент конфлікту, набувають рис вербальної отрути. Дж. Калпепер визначає таку стратегію як «сарказм або удавану ввічливість», де невідповідність між лексичним значенням та іллокутивною метою створює найбільш болючий ефект для жертви [31, с. 140].

Сарказм або іронічна ввічливість – це форма неввічливості, при якій мовник використовує ввічливу лексику, але з прихованим значенням, яке є протилежним – зазвичай для насмішки, образи або вираження презирства. Замість справжнього прояву поваги чи доброзичливості, тон або контекст мовця сигналізує, що ввічливість є нещирою.

Приклад 1:

Контекст: Ітан підходить до Кет, щоб представитися вперше, а Кет висміює його, порівнюючи його зовнішність із «масовим стрільцем».

Кет: «Будь ласка, не будь масовим стрільцем».

Кет використовує сарказм або іронічну ввічливість, оскільки сарказм дозволяє їй насміятися або висміяти Ітана непрямим, але гострим способом. Ввічливе слово «будь ласка» різко контрастує з серйозним і образливим змістом, створюючи іронічний ефект, який підкреслює її оцінку зовнішності Ітана.

Мовна особливість Кет – активне використання табуйованих слів, оскільки термін «масовий стрілець» стосується надзвичайно чутливої та насильницької теми, якої зазвичай уникають у ввічливих або повсякденних розмовах. Хоча Кет використовує слово «будь ласка» (ввічлива форма), фактичний намір є саркастичним і загрожує «обличчю» співрозмовника.

Приклад 2:

Контекст: Трой поширює приватне відео Кет. Кет погрожує повідомити поліцію через розповсюдження матеріалів сексуального характеру за участю неповнолітніх. Трой заперечує, що це незаконно, оскільки учасники також неповнолітні. Кет каже Трою перевірити це онлайн, а Трой відповідає саркастично, роблячи вигляд, що проблеми немає.

Трой: «Я не буду гуглити дитячу порнографію».

Трой використовує сарказм або іронічну ввічливість, відмовляючись шукати термін, але саркастичний тон вказує на те, що він висміює попередження Кет і серйозність ситуації. Його сарказм передає ідею: «Навіщо мені це робити? Очевидно, що це не незаконно і не неправильно, тому твоя загроза абсурдна». Це підриває звинувачення Кет і іронічно відкидає її занепокоєння.

Мовна особливість Троя – стереотипно чоловічі теми, оскільки його саркастична відмова «гуглити дитячу порнографію» відображає бунтівну поведінку, демонструючи, що він не боїться кидати виклик соціальним або правовим нормам, що культурно сприймається як чоловіча риса.

Кібербулінг у серіалі також має свої лексичні особливості. Оскільки герої постійно взаємодіють через смартфони, агресія переходить у формат текстових повідомлень, де використовуються:

1. капслок (UPPERCASE): як графічний маркер крику та інтенсивного тиску.
2. специфічні абревіатури та акроніми: що мають на меті швидке приниження (наприклад, «stfu», «kys»);
3. емодзі з деструктивним підтекстом: що доповнюють вербальну образу візуальним знущанням;
4. хештеги-ярлики: які тиражують принизливу інформацію про жертву на велику аудиторію.

Інтеграція візуальних та вербальних елементів призводить до відчуття виключення з суспільства, яке Дж. Реттберг назвав «цифровим остракізмом», описуючи це явище після витоку особистих фотографій Кессі. Коли молоді люди презентують себе в соціальних мережах, вони по суті є полоненими судженнями інших щодо їхніх презентацій; ці судження є найсуворішими, коли вони зроблені анонімно [46, с. 433]. Це можна продемонструвати в постійному потоці коментарів до постів людини в шоу «Ейфорія», кожен з яких є ударом по психіці персонажа. Ще одним елементом, що розглядається в серіалі, є «мовленнєві акти заперечення», в яких персонажі регулярно використовують мову, що принижує або зменшує емоційний досвід інших, наприклад, «ти збожеволів», «ти драматизуєш» та «ти психопат». Це приклад газлайтингу, коли кривдник

намагається переконати жертву у власній неадекватності за допомогою мови. Семантичне поле «божевільний» вказує на та знижує самооцінку людини. За словами І. В. Бринзи, часто цей комунікативний бар'єр призводить до того, що підлітки повністю втрачають довіру до реальності [9, с. 139].

Важливо розрізняти мову, що використовується в актах «публічної помсти», незалежно від того, чи відбуваються вони в шкільному залі, чи на громадському зібранні. Агресор зазвичай використовує гучні, ритуалізовані образи, покликані спровокувати реакцію глядачів. Колективний сміх глядачів додає прагматичної цінності акту (публічної помсти). В.О. Бірюков стверджує, що агресивна поведінка сучасної молоді часто виникає через можливість публічного приниження іншої людини – через, і в результаті, мова – стає соціальним (тобто правовим) визначенням [с. 54].

Подальший аналіз лексики серіалу демонструє ще один цікавий момент: жертви запозичують лексику агресора у спробі самозахисту (або, так би мовити, «ідентифікації з агресором» на лінгвістичному рівні). Наприклад, у деяких випадках Ру (або Кіт) починає використовувати той самий набір слів (та/або фраз), що й ті, хто їх цькував, щоб описати агресора(ів). Це свідчить про те, що дискурс повністю забруднений агресією, так що лексика, що представляє соціальні норми, використовується неефективно.

«Ейфорія» має багато візуального контенту, який естетизує вербальну агресію, використовуючи візуальні образи для підтримки важкої фігуративної мови, присутньої в сценарії. Незважаючи на прекрасну графіку взаємодії персонажів Медді та Нейта, мова, яка використовується в їхніх діалогах, містить величезну кількість болісних істин. Використання ними епітетів, метафор та порівнянь посилює біль, який вони обидва завдають одне одному, роблячи кожен рядок спробою ствердити право кожного мати власну точку зору.

Підсумовуючи, лексико-семантична основа зображення булінгу в «Ейфорії» містить 3 фундаментальні, офіційні «стовпи»: мову табу, гендерні стереотипи та нові слова (сленг). Кожен із цих шарів сприяє створенню середовища тиску. Наприклад, пряма лайка стирає межі ідентичності; образи, пов'язані з гендерною ознакою, вражають найвразливіші місця в спектрі ідентичності людини; а нові

слова створюють непроникний бар’єр між «елітою» та «ізгоями». Тому аналіз лексичних засобів, що передають агресію в «Ейфорії», дає відповідь на питання, як ці спотворені лексичні одиниці функціонують у реальній ситуації. У кожному випадку агресивні дії в рамках серії використовують структурований та цілеспрямований механізм маркування, за яким для кожної лексеми існує певна іллокутивна вага. Тому мова в цьому контексті – це не просто засіб передачі інформації. Це засіб для здійснення влади, приниження та маніпулювання членами суспільства.

Зрештою, «Ейфорія» демонструє, як пристойність повністю розвалилася як інститут соціального порядку. У світі персонажів ввічливість є ознакою слабкості, і лише агресивна поведінка буде визнана легітимною для інших. Лексико-семантичні маркери агресивної поведінки стали нормою в цьому світі; отже, рівень їх інтенсивності зростає, і тому персонажі повинні постійно демонструвати агресивні форми вербального вираження, щоб продовжувати існувати в жорстокому суспільстві, зображеному в цій підлітковій драмі.

Це все представляє широкий спектр сучасних способів говорити про конфлікт, включаючи традиційну лайку, а також додатковий вимір поширення через певні медіа та субкультури. Це створює «новий лінгвістичний простір», у якому «цькування» як дія перевизначається як таке, що визначається мовою, що використовується для його визначення, а не лише як абстрактна дія. Подальше вивчення цих маркерів у порівнянні з іншими шоу дозволить краще зрозуміти, як розвивається агресивний дискурс у сучасному кіно.

2.2. Спільні та відмінні риси комунікативних моделей прямої агресії в обох серіалах

Протягом останніх шістдесяти років телебачення стало однією з найважливіших індустрій розваг у світі. Відповідно, зросла кількість наукових досліджень телевізійних фільмів та серіалів, а включення теле та кіно-дискурсу в лінгвістичні дослідження стає дедалі популярнішим. Телета кінодискурс – це мова, що використовується на телебаченні та у фільмах, і вона може «виконувати низку специфічних функцій: окрім того, що сприяє характеристиці персонажів, вона визначає жанри наративу та залучає глядачів» [17. с. 44].

При лінгвістичному аналізі телевізійного шоу враховуються різні аспекти, зокрема мовні прояви окремих персонажів. Наприклад, телевізійні дослідження можуть досліджувати лінгвістичну сферу мови та гендеру, аналізуючи мову чоловіків і жінок та те, як вони представлені через мову. У дослідженні Beers Fägersten і Sveen (2016) аналізуються риси чоловічих і жіночих персонажів серіалу *Sex and the City*. Розглядаються лінгвістичні елементи, такі як невизначеність у мові (hedging), лайка та використання питань.

Мова в телебаченні та кіно є сценарною, тобто спланованою та опрацьованою, на відміну від спонтанної або природної мови. Інший приклад лінгвістичних досліджень – аналіз діалогів в італійських фільмах, де лінгвістичні елементи мо ви порівнюють із реальними спонтанними висловлюваннями. Сценарна мова відображає сприйняття сценаристами реальної мови і важлива для аналізу, адже саме така мова доходить до глядача і потребує обробки [32. с. 54].

Добавлено примечание ([15]): Посилання?

Зростання кількості одностатевих відносин спричинило теоретичні дискусії. Булінг визначається як сексуальна привабливість та інтерес до людей тієї ж статі. Чоловік у цьому контексті називається «гей», а жінка – «лесбійка».

Netflix – це глобальна платформа для відеострімінгу, яка пропонує підписковий онлайн-сервіс, що надає користувачам доступ до широкого

каталогу фільмів, телевізійних серіалів, документальних стрічок та оригінального контенту. Як широко відомий стрімінговий медіасервіс, Netflix здобув ще більшу популярність під час глобальної пандемії COVID-19, коли обмеження змусили людей більше часу проводити вдома за розвагами.

Серіал «13 причин чому», створений на основі однойменного роману Джей Ашер (2007), вийшов у 2017 році та завершився у 2020 році. Сюжет зосереджується на Ханнах Бейкер, школярці, яка залишила касетні записи, пояснюючи причини свого рішення накласти на себе руки. Серіал досліджує наслідки її смерті та те, як інші персонажі усвідомлюють власну відповідальність.

Однією з ключових тем серіалу є булінг, поширена проблема, що має серйозні наслідки як для кривдників, так і для жертв. Цей феномен трапляється не лише у школі, але й у домашньому, робочому та інших соціальних середовищах, впливаючи на людей незалежно від кольору шкіри, релігії, статі чи соціально-економічного рівня. Він також перетинає різні демографічні категорії.

Булінг є глобальною проблемою та підкреслюють його універсальність, відкидаючи культурні межі. Булінг проявляється у вигляді навмисних дій, що завдають шкоди. Такі дії можуть бути прямими, наприклад, фізичні напади, образи або ігнорування, або непрямими, наприклад, поширення чуток, пошкодження майна та залякування. Булінг має складний характер і проявляється в різних формах, таких як вербальний, фізичний, сексуальний, реляційний, кібер- та дискримінаційний булін г [46. с. 132].

Булінг є центральною темою серіалу, це поширена проблема з серйозними наслідками як для кривдників, так і для жертв. Він трапляється не лише у школі, а й удома, на роботі та в інших місцях, і впливає на людей незалежно від їх кольору шкіри, віри, статі чи соціально-економічного статусу. Це явище також охоплює різні демографічні категорії. Булінг є глобальною проблемою, яка не має культурних меж. Крім того, булінг проявляється через навмисні дії, які завдають шкоди іншим. Такі дії можуть бути прямими, як-от фізичне насильство,

Добавлено примечание ([16]): Чому Філіпіни? І де посилання

Добавлено примечание ([17]): Назва тут і всюди??? В змісті у Вас переклад. Треба назви усіх серіалів перекласти всюди по тексту!

образливі прізвиська чи виключення з групи, або непрямими, як-от поширення чуток, псування майна та залякування [47. с. 21].

Перегляд серіалів на Netflix має значний вплив на розвиток мовних умінь вчителів англійської. У підсумку, це якісне дослідження випадку підкреслює позитивний вплив серіалів на Netflix на мовні навички вчителів англійської. Дослідження пропонує, що включення серіалів Netflix у навчальні програми з англійської може стати цінним інструментом для педагогів. Воно сприяє кращому розумінню потенційних переваг використання популярних медіаплатформ, таких як Netflix, для розвитку мовних навичок серед освітян.

Проте дослідження має прогалину, яка потребує подальшого вивчення: воно зосереджене лише на перевагах. Стійкість і довгострокові ефекти включення програм Netflix у мовні навчальні програми можуть бути краще зрозумілі за допомогою лонгітюдного методу, що дозволило б визначити, чи зберігаються ці переваги протягом тривалого часу, або з часом зникають.

Процес дослідження лінгвопрагматики булінгу в сучасному медіа-просторі потребує особливої уваги до освітнього та соціокультурного фокусу, оскільки використання нових медіа підлітками неминуче супроводжується низкою комунікативних ризиків. Слід наголосити на необхідності ідентифікації та мінімізації таких небезпек, як нормалізація мовленнєвого насильства та віктимний вплив деструктивного контенту. Хоча в сучасних розвідках часто згадується про важливість уникнення ризиків, практична цінність нашого аналізу полягає у конкретизації стратегій безпеки через деконструкцію іллокутивної сили агресивних висловлювань на екрані. Як зазначає Дж. Стайс, саме цей серіал викликав неабияке занепокоєння в освітніх колах через свою відвертість, що вимагає від дослідника обережного та детального підходу до аналізу кожної сцени [53].

Науковий пошук у межах даного розділу здійснювався послідовно та охоплював кілька взаємопов’язаних етапів. На першому етапі було сформовано перелік візуальних матеріалів, що підлягали критичному розгляду. Критерії відбору базувалися на здатності медіа-продукту репрезентувати мультимодальні форми булінгу та його довготривалі наслідки для перлокутивного стану

адресата. Окрім того, часовий ценз (2017–2020 роки) дозволив обрати серіал «13 причин чому» як найбільш репрезентативний зразок підліткового конфліктного дискурсу зазначеного періоду [23].

Другий етап дослідження був присвячений безпосередньому збору емпіричного матеріалу. Перегляд серіалу здійснювався кількаразово, що було необхідним для глибокого розуміння не лише сюжетної канви, а й специфічних комунікативних нюансів: інтонаційних акцентів, пауз та використання сленгу. Це дозволило виокремити якісні дані, що стосуються саме вербалізації агресії, та підготувати їх до подальшої систематизації відповідно до поставлених запитань.

На третьому етапі було проведено ґрунтовну класифікацію виявлених випадків булінгу. Застосовуючи семіотичний підхід у поєднанні з прагматичним аналізом, ми згрупували ситуації цькування за їхніми формами: від прямого вербального нападу до більш складних проявів реляційного та кібербулінгу. Слід зазначити, що кожен випадок розглядався крізь призму теорії знаків, де слово агресора виступає не просто лексемою, а маркером соціальної влади [44, p. 266]. Завершальний, четвертий етап, включав синтез отриманих результатів та формулювання висновків щодо іллокутивної спрямованості мовлення персонажів.

Аналітична частина роботи базується на розподілі випадків булінгу за типом інтенції. Зокрема, ми виділяємо:

- Рефлексивний булінг: спонтанна мовленнєва агресія, що виникає як миттєва емоційна реакція.
- Навмисний булінг: стратегічно сплановане вербальне цькування, спрямоване на повне знищення репутації («обличчя») об’єкта.
- Інтеракціоністський булінг: деструктивна комунікація, що підживлюється груповою динамікою та реакцією свідків.

Така класифікація дозволяє глибше зрозуміти механіку конфлікту в «13 причин чому», де фізичний тиск часто поступається місцем витонченому сексуальному чи упередженому булінгу. Використання якісних даних у

поєднанні з семіотичною теорією дозволило дешифрувати складні комунікативні ситуації, де навіть мовчання чи натяк мають руйнівну силу [31, с. 122].

Щодо етичного аспекту дослідження, варто зауважити, що воно ґрунтується на аналізі публічно доступного художнього контенту платформи Netflix. Оскільки об'єктом аналізу є вигадані персонажі та сценарні діалоги, а не реальні люди, процедура збору даних повністю відповідає етичним нормам академічного середовища. Дослідження пройшло відповідну перевірку на предмет легітимності та дотримання наукової етики, що дозволяє використовувати його результати для подальшої розробки стратегій медіа-грамотності та протидії цькуванню в молодіжному середовищі.

Розглянемо декілька таких сцен в серіалі. Тайлер нервово чекає можливості поговорити з Шері про Клея та їхню розмову. Він постійно запитує, що Клей сказав їй, бо боїться, що Клей може розкрити їхній секрет. Раптом Монтгомері помітив Тайлера, коли той говорив із Шері, і різко штовхнув його об стіну, сильно хапаючи за одяг. Ця сцена відбулася у сезоні 1, епізоді 10, під назвою *«Tape 5, Side B»*.

Сезон 1, епізод 10 «Tape 5, Side B»

У сезоні 1, епізоді 12, під назвою *«Tape 6, Side B»*, Маркус і Кортні обговорюють касети і бояться бути викритими через свою участь у трагічній смерті Ханни. Тайлер з'являється на сцені та висловлює бажання приєднатися до того, що вони роблять, і раптом Монтгомері з'являється та штовхає Тайлера на землю.

Сезон 1, епізод 12 «Tape 6, Side B»

У тому ж сезоні 1, епізоді 12, Тайлер і Монтгомері знову опиняються у запеклому конфлікті, оскільки Монтгомері раптово штовхає Тайлера на землю. Коли Тайлер відштовхує його у відповідь, Монтгомері злюється і різко штовхає Тайлера об стіну, дуже сильно схопивши за одяг.

Вербальний булінг

У сезоні 1, епізоді 5, під назвою *«Tape 3, Side A»*, коли Клей отримував свій квиток на шкільний бал, раптово з'явилася Ханна, і одна з дівчат, яка давала квиток, насмішкувато коментувала Ханну щодо її фігури, кажучи, що в неї «найкраща сідниця», і жартувала, що вона не знайде партнера для балу через це.

Сезон 1, епізод 5 «Tape 3, Side A»

У сезоні 1, епізоді 7, під назвою *«Tape 4, Side A»*, на уроці комунікації був відкритий форум, де одна дівчина стала об'єктом стереотипного приниження через вагу (fat-shaming), і Преттерс сказав: «Можливо, їй варто спробувати дієту».

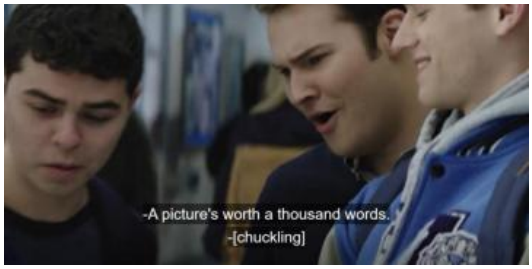

Сезон 1, епізод 7 «Tape 4, Side A»

Маркус запросив Ханну на День святого Валентина, і вони домовилися зустрітися в магазині морозива, але справжні наміри Маркуса були не у зустрічі з Ханною, а у тому, щоб похвалитися перед друзями або показати, що Ханна «легко доступна». Це відбулося у сезоні 1, епізоді 6, під назвою *«Tape 3, Side B»*.

Булінг у стосунках (Relational Bullying)

Сцена, яка демонструє булінг у стосунках, відбувається у сезоні 1, епізоді 1, під назвою «Tape 1, Side A». Джастін показує фотографію Ханни, яку він зробив під час їхніх стосунків, і з гордістю демонструє цю фотографію друзям, на якій видно нижню білизну Ханни. Він також поширював неправдиві чутки про їхні стосунки. Джастін неправдиво стверджував, що мав сексуальні стосунки з Ханною, тоді як насправді вони лише поцілувалися.

Сезон 1, епізод 1 «Tape 1, Side A»

Кібербулінг (Cyberbullying)

Сцена, яка демонструє кібербулінг, відбувається у сезоні 1, епізоді 1, під назвою «Tape 1, Side A». Джастін показує фотографію Ханни, яку він зробив, на

якій видно її нижню білизну. Раптом Брайс вихоплює телефон з рук Джастіна і надсилає фотографію Ханни, на якій видно її нижню білизну, до групових чатів.

Сезон 1, епізод 1 «Tape 1, Side A»

На основі аналізу випадків булінгу в серіалі «13 причин чому» (2017) встановлено, що найбільш розповсюдженими формами агресії є фізичний, вербальний та сексуальний булінг. Мовленнєві та поведінкові акти цькування в межах цього кінотексту зазвичай локалізуються в межах шкільного простору, на масових соціальних заходах або в умовах приватної взаємодії між персонажами.

Отримані результати корелюють із висновками досліджень Д. Рамадхана [44, с. 32] та Дж. Стайс [53, с. 12], які також акцентують увагу на розмаїтті форм деструктивного впливу в медіа-наративах, присвячених підлітковій проблематиці. Окрім того, як зазначають А. Борщевська [8, с. 43] та О. Кормило [17, с. 5], чітка ідентифікація та розпізнавання різних видів булінгу в освітньому середовищі є необхідною передумовою для розробки ефективних стратегій його подальшого запобігання.

У таблиці 2.1 систематизовано основні випадки булінгу, ідентифіковані в серіалі «13 причин чому» [23. с. 98]. Відповідно до характеру їхньої репрезентації та прагматичної спрямованості, вони були класифіковані як рефлексивні (reflective), навмисні (intentional) та конструктивістські (constructionist).

Таблиця 2.2.

Категорії представлення булінгу у серіалі «13 причин чому»(2017)

Рефлексивні (Reflective)	Намірені (Intentional)	Конструктивістські (Constructionist)
Сезон 1, Епізод 10 «Tape 5, Side B»	Сезон 1, Епізод 5 «Tape 3, Side A»	Сезон 1, Епізод 4 «Tape 2, Side B»

Сезон 1, Епізод 12 «Tape 6, Side B»	Сезон 1, Епізод 7 «Tape 4, Side A»	Сезон 1, Епізод 1 «Tape 1, Side A»
Сезон 1, Епізод 12 «Tape 6, Side B»	Сезон 1, Епізод 6 «Tape 3, Side B»	Сезон 1, Епізод 3 «Tape 2, Side A»
Сезон 2, Епізод 9 «The Missing Page»	Сезон 1, Епізод 10 «Tape 5, Side B»	Сезон 1, Епізод 6 «Tape 3, Side B»
Сезон 1, Епізод 12 «Tape 6, Side B»	Сезон 1, Епізод 12 «Tape 6, Side B»	Сезон 1, Епізод 5 «Tape 3, Side A»
Сезон 1, Епізод 3 «Tape 2, Side A»	Сезон 2, Епізод 10 «Smile Bitches»	Сезон 1, Епізод 1 «Tape 1, Side A»

Порівняльний аналіз кінодискурсів серіалів «Ейфорія» та «13 причин чому» дає змогу виявити глибинні трансформації у способах вербалізації прямої агресії, які відбулися в медіа-просторі протягом останнього десятиліття. Попри те, що обидва проєкти фокусуються на житті американських підлітків та проблематиці цькування, лінгвопрагматичне наповнення їхніх діалогів суттєво різниться за рівнем експресивності, лексичного розмаїття та іллокутивної жорсткості. Якщо в «13 причин чому» агресія часто носить більш структурований, подекуди «класичний» характер шкільного протистояння, то в «Ейфорії» вона набуває рис тотального деструктивного дискурсу, де межа між нормою та патологією майже нівельована [15, 23].

Спільною рисою для обох серіалів є використання стратегій прямої неввічливості, що базуються на свідомому ігноруванні будь-яких засобів пом’якшення комунікативного удару. В обох випадках агресори (як-от Нейт Джейкобс в «Ейфорії» чи Брайс Вокер у «13 причин чому») вдаються до використання іллокутивних актів, що мають на меті миттєве придушення волі об’єкта. Це виражається через інтенсивне вживання імперативів, обсценної лексики та прямих образ, які атакують не стільки дії жертви, скільки її ідентичність. Такі моделі поведінки є типовими для підліткового середовища, де демонстрація сили через мову є головним чинником утримання лідерських позицій [31, с. 22].

У «13 причин чому» пряма агресія часто прив’язана до територіального контексту – шкільних коридорів, роздягалень чи спортивних майданчиків.

Мовленнєві акти тут мають характер «публічного вироку», де короткі, різкі образи кидаються в присутності групи підтримки. В «Ейфорії» ж пряма агресія значно частіше виходить за межі офіційних установ і переміщується у приватний простір вечірок чи навіть у цифрову площину, що посилює її інтенсивність. Це призводить до того, що лексичний склад «Ейфорії» виглядає значно жорсткішим та брудніш им, оскільки він не стриманий цензурними рамками шкільного середовища, які хоч мінімально, але присутні у першій половині «13 причин чому» [8, с. 50].

Відмінності в комунікативних моделях прямої агресії можна простежити за такими параметрами:

- рівень табуйованості: в «Ейфорії» концентрація обсценної лексики (зокрема f-words та c-words) є значно вищою, що маркує стан постійного емоційного піку героїв та радикальну відмову від стратегій ввічливості (Калпепер Дж. [31, с. 128]);
- гендерна специфіка: якщо в «13 причин чому» агресія хлопців часто апелює до фізичної загрози, то в «Ейфорії» дівчата (Медді, Кессі) використовують пряму вербальну агресію на паритетних засадах із чоловіками, що змінює традиційну гендерну картину конфлікту (Коутс Дж. [30, с. 94]);
- лексична варіативність: «Ейфорія» активно експлуатує динамічний сленг покоління Z, тоді як «13 причин чому» оперує більш традиційним молодіжним вокабуляром попереднього десятиліття (Рамадхан Ф. [45, с. 12]);
- ступінь естетизації: у серіалі «Ейфорія» конфлікт часто репрезентується як інтенсивний «словесний перформанс», тоді як у «13 причин чому» він має ознаки типової побутової жорстокості (Рамадхан Д. [44, с. 267]).

Цікаво, що в обох серіалах мовленнєва агресія виконує функцію маркування «чужих». Будь-яка інакшість – будь то наркотична залежність Ру чи «список» Ханни Бейкер – стає лексичним приводом для атаки. У «13 причин чому» ми бачимо, як мова агресора поступово дегуманізує жертву, перетворюючи її на об’єкт обговорення («the girl on the tapes»). В «Ейфорії» ж процес дегуманізації

відбувається миттєво через використання зоосемізмів та дисфемізмів, що б'ють по найвразливіших місцях особистості [14, с. 47].

Лексико-семантичний аналіз показує, що «Ейфорія» значно більше схильна до використання «наркотичної» та «сексуалізованої» лексики як інструментів прямого булінгу. Якщо в «13 причин чому» центральною темою образ є репутація та чутки, то в «Ейфорії» – це фізіологія та залежність. Слово «junkie» (наркоманка) у вустах агресорів «Ейфорії» має таку ж іллокутивну силу, як і сексуалізовані образи на адресу Ханни Бейкер, проте воно несе в собі інший тип соціальної стигми, пов'язаний із хворобою та безпорадністю [4, с. 456].

Варто акцентувати на моделях «захисної агресії». Головні героїні обох серіалів – Ру та Ханна – використовують різні мовленнєві стратегії для опору. Ханна в «13 причин чому» часто намагається використовувати раціональні аргументи або сарказм, що, на жаль, лише провокує подальше цькування. Ру в «Ейфорії» частіше вдається до повної комунікативної самоізоляції або до вибухових інвективних тріад, які мають на меті шокувати опонента і змусити його відступити. Така відмінність зумовлена різним психотипом героїнь, що безпосередньо відбивається на їхньому лексичному виборі [9, с. 140].

Прикметною є різниця в оформленні погроз. У «13 причин чому» погрози часто носять завуальований, психологічний характер («You don't want people to know...»), що створює атмосферу саспенсу. В «Ейфорії» погрози є максимально експліцитними та графічними. Нейт Джейкобс не просто натякає на наслідки, він детально описує акт насильства, використовуючи табуйовану лексику та жорсткі метафори. Це свідчить про зміщення акцентів у сучасному кінодискурсі від психологізму до відвертого натуралізму мовленнєвого насильства [34, p. 11].

Не менш важливим є порівняння прагматики «сміху агресора». У «13 причин чому» сміх часто є інструментом знецінення серйозності ситуації («It was just a joke, Hannah»). Це класичний приклад маніпулятивного булінгу, де агресор знімає з себе відповідальність через мовну гру. В «Ейфорії» сміх частіше є ознакою соціопатичної насолоди від процесу приниження, він не маскує агресію, а підкреслює її. Мовна стратегія «це просто жарт» у «Ейфорії» майже не працює, бо там агресія є відкритою декларацією влади [31, p. 125].

Порівнюючи засоби вираження булінгу, доцільно виокремити ключові комунікативні акти, що переважають у конфліктних сценах обох аналізованих серіалів:

1. акт дискредитації: цілеспрямоване використання фактів особистого життя або конфіденційної інформації для публічного висміювання та руйнації репутації об'єкта (Д. Рамадхан [44, с. 268]);
2. акт стигматизації: навішування принизливих ярликів («slut», «loser», «freak»), що поступово заміщують ім'я персонажа та закріплюють за ним негативну соціальну роль (Дж. Калпепер [31, с. 135]);
3. акт комунікативного витіснення: використання директивів із вимогою припинити мовлення або фізично зникнути («Shut the f*ck up», «Leave»), що позбавляє жертву можливості надати відповідь або виправдатися (М. Гайєді Карімі [34, с. 8]);
4. акт залякування: вербальний опис майбутніх деструктивних подій чи загроз у безапеляційній формі, що має на меті викликати страх та підпорядкувати жертву (А. Губко [14, с. 49]).

У «13 причин чому» значну роль відіграє «дискурс секретів». Агресія там часто базується на володінні інформацією, яку не можна розголошувати. Прагматично це виглядає як постійне шантажування через мовні натяки. В «Ейфорії» інформація (наприклад, про сексуальну орієнтацію чи приватні фото) не є секретом тривалий час; вона миттєво стає зброєю прямої атаки. Мова серіалу «Ейфорія» не терпить недомовок, вона б'є в лоб, що робить комунікативні ситуації більш вибуховими та короткими за часом.

Цікавим є спосіб, у який персонажі обох серіалів використовують сарказм. Якщо в «13 причин чому» сарказм – це переважно зброя інтелектуалів чи ізгоїв, то в «Ейфорії» ним володіють абсолютно всі. Сарказм стає «лінгвістичним шумом», на тлі якого розгортаються трагедії. Коли Медді Перес використовує іронію, вона робить це з такою швидкістю та лексичним напором, що жертва просто не встигає відреагувати. Це кардинально відрізняється від повільного, тягучого саркастичного тиску, який відчуває Клей чи Ханна [30, с. 98].

З погляду семантики, ключовою відмінністю є те, що «13 причин чому» фокусується на «слові як наслідку» (як одна фраза може вбити), тоді як «Ейфорія» фокусується на «слові як стані» (як агресивна мова стає атмосферою життя). Перший серіал вчить обережності у висловлюваннях, другий – констатує неможливість безпечного спілкування в сучасному світі. Обидва підходи використовують потужний лінгвопрагматичний арсенал для передачі трагізму підліткового існування [27, p. 216].

На завершення аналізу спільних рис варто сказати, що обидва серіали успішно деконструюють міф про «невинність» підліткового мовлення. Вони показують, що лексика булінгу – це не просто набір поганих слів, а складна система соціального маркування та контролю. Використання подібних комунікативних моделей прямої агресії в обох проєктах підтверджує, що мова залишається головним інструментом булінгу, незалежно від того, наскільки візуально чи стилістично відрізняються ці твори [6, с. 55].

Таким чином, порівняння «Ейфорії» та «13 причин чому» виявляє поступовий перехід від «булінгу як події» до «булінгу як дискурсивного середовища». Пряма агресія стає більш лаконічною, жорсткою та лексично розкутою, втрачаючи ознаки випадкового конфлікту і перетворюючись на невід'ємну частину підліткової ідентичності на екрані. Це вимагає від дослідників ще більшої уваги до прагматичних деталей кожного мовленнєвого акту, оскільки саме в них криється механізм нормалізації насильства в сучасному соціумі.

2.3. Прагматика кібербулінгу та опосередкованого тиску: порівняльний аспект

Порівняльний аналіз цифрових середовищ в обох серіалах дозволяє нам зробити висновок, що цифровий/віртуальний простір став автономною платформою для реалізації деяких найжорстокіших комунікативних стратегій, які тільки можуть виникнути. Єдина відмінність між кібербулінгом та особистим

контактом з точки зору прагматики полягає в тому, що відсутність фізичного контакту позбавляє агресора емпатії та таким чином створює нову форму гіперболізації вибору, зробленого в лексичному плані. У серії «13 причин чому» класична модель «події-каталізатора» виникає, коли одна дія в цифровому середовищі (надсилання фотографії) служить основою для подальшої втрати персонажем соціального статусу. І навпаки, в «Ейфорії» кібербулінг розглядається не просто як подія; радше, він розглядається як форма токсичності, яка пронизує середовище, а онлайн-образи є типовою частиною повсякденного досвіду [23, 15].

Опосеред кований тиск у цих медіатекстах реалізується через низку специфічних стратегій, які ми можемо систематизувати за їхньою прагматичною спрямованістю:

- цифрова дегуманізація - використання візуального контенту (фото, скриншоти) як бази для нанесення текстових образ, що перетворює людину на мем або об’єкт висміювання;
- комунікативний остракізм - практика блокування, видалення з групових чатів або «ghosting», що прагматично означає позбавлення жертви права на голос та існування в межах спільноти;
- віртуальний шантаж - використання приватної інформації, отриманої через цифрові канали, для встановлення тотального контролю над поведінкою об’єкта (найбільш виразно представлено в лінії Нейта та Джулс);
- публічний «шеймінг» - залучення необмеженого кола свідків через коментарі та репости, що підсилює перлокутивний ефект сорому та безпорадності [31, с. 122].

Якщо уважніше проаналізувати, можна побачити, як серіал «13 причин чому» підкреслює сталість цифрових слідів. Наприклад, коли зображення Ханни стає публічним, миттєво змінюється мова, яку використовують оточуючих. З'являються шепіт та образи. Найбільше тривожить те, що з’являються її прямі сексуальні зображення, засновані на візуальних «доказах». Це показує, що один цифровий акт повністю змінює реальне зображення Ханни. Для порівняння, серіал «Ейфорія» представляє складніший сценарій. Багато форм цифрової

Добавлено примечание ([18]): Пунктуація

агресії, скоєних у цьому серіалі, досягаються переважно анонімно. Використання фальшивих акаунтів для прихованих маніпулятивних цілей створює відчуття скептицизму у жертв, оскільки, хоча ворог не має фізичної присутності, його слова несуть надзвичайно високий рівень руйнівної сили. Прагматичні аспекти обох серіалів також будуть базуватися на дезорієнтації жертв такого дискурсу, які не знають, звідки може прийти наступний удар. Крім того, обидва серіали заслуговують на особливу увагу через використання графічних прийомів та пунктуації у відповідній кіберлітературі. Насильство в месенджерах зазвичай проявляється через брак пунктуації, використання великих літер або специфічних емодзі, які можна інтерпретувати як насильство в цьому контексті. В «Ейфорії» текстова агресія виглядає більш хаотичною та інтенсивною, ніж насправді; наявність текстових повідомлень часто перериває основну дію, з'являючись як візуальний шум на екрані, що свідчить про дезорієнтацію розуму підлітка та його абсолютну залежність від використання екранів для оцінки інших. І навпаки, використання тексту в «13 причинах чому» є більш упорядкованим; його часто використовують для сприяння груповому цькуванню та демонстрації вищого ступеня соціальної організації агресорів [34, с. 5].

Добавлено примечание ([19]): Апостроф перевірити по тексту всюди

У серіалі «13 причин чому» провідною іллокутивною інтенцією виступає «викриття». Кожна комунікативна ситуація тут моделюється як виявлення «справжньої» суті об'єкта, що зазвичай суперечить етичним нормам, прийнятим у підлітковій групі. Натомість в «Ейфорії» ключовою іллокутивною спрямованістю є «знищення». У цьому контексті обґрунтованість звинувачень втрачає значення, оскільки головною метою стає завдання максимальної деструктивної шкоди співрозмовнику в конкретний момент взаємодії. Використання обсценної лексики в «Ейфорії» є значно масштабнішим у порівнянні з випадками жорстокості в «13 причинах чому», що вказує на поступову девальвацію мовленнєвих табу та зниження порогу чутливості до вербальної агресії (Б. Сіматупанг [51, с. 43], К. Сарніка [50, с. 5]).

Одним із втілень маніпулятивної сили опосередкованого тиску також є «мовчазна агресія». Приклад цього можна знайти в оригінальному серіалі Netflix

«13 причин чому», де ігнорування повідомлень Ханни діє як поступове вбивство її соціальної ідентичності. У фільмі «Ейфорія» цей самий принцип проявляється більш динамічно: головну героїню можна миттєво «скасувати» та зробити повністю невидимою для студентів лише одним дописом. Більш екстремальним прикладом практичної реалізації є абсолютна відмова від спілкування, що є найекстремальнішим методом розриву комунікативного ланцюга [29.

Іронічне дистанціювання часто супроводжує акти цифрової агресії в обох серіалах. Агресори часто пишуть жахливі повідомлення, але також додають кумедні фільтри або емодзі. Агресори вважають, що ці доповнення дають їм певну форму полегшення від їхніх дій. Прагматичний розрив між формою (жарт) та змістом (цькування) є одним із найболючіших аспектів підліткового кібербулінгу. Він дозволяє агресорам заявити, що в будь-який момент жертва «занадто чутлива» або «не розуміє жарту», що є класичним прикладом газлайтингу когось через їхню мову [47, с. 61].

У фільмі «Ейфорія» ми бачимо зростання «цифрового вуайєризму», коли спостереження за приниженням іншої людини в Інтернеті є видом задоволення. Коментарі під цими прямими трансляціями або відео бійок у фільмі не виявляють жодного співчуття до інших. Типи слів, що використовувалися в цих коментарях, значно зменшені та переважно включають вигуки, сленг, пов’язаний із гнівом, та вимоги до більшого насильства. Це різко контрастує з випадком у фільмі «13 причин чому», де реакція на кіберагресію зазвичай менш відкрита, з активними змінами соціальних установок, що відбуваються в реальному житті [48, с. 963].

Шантаж як форма непрямого тиску в «Ейфорії» досягає кульмінації у стосунках Нейта з Джулс. Використання Нейтом холодної, раціональної мови в цифровій сфері без зайвих емоцій робить його погрози набагато переконливішими. Він використовує цифрові докази як важіль впливу; таким чином, він фактично перетворює всю комунікацію на серію ультиматумів. У «13 причинах чому» груповий шантаж, заснований на страху розкрити таємницю, створив атмосферу напруги та натяків серед персонажів [8, с. 51]. Ще один важливий аспект, який слід зазначити щодо ролі технологічних засобів у

вербальному прояві булінгу, полягає в тому, що обидва телесеріали використовують мобільні телефони як постійний елемент конфлікту. Наявність камери, яку тримає агресор, змінює мовленнєву поведінку всіх осіб під час інциденту булінгу: агресор вдається до набагато театральніших дій, свідки стають активними, і, як правило, жертва більш охоче виконує вимогу чи дію агресора. Це створює форму «булінгу», заснованого на виставі, основною метою якого є документування та поширення принизливого акту будь-якими доступними засобами. За цих обставин мова набуває вторинного значення по відношенню до візуального образу; проте мова надає додаткову інформацію про статус та/або становище жертви за допомогою зневажливих підписів/тегів [44, с. 268].

В обох шоу наслідки кібербулінгу є катастрофічними, але набувають різних форм. У «13 причинах чому» результатом кібербулінгу є гіперінтровертна особистість та план помсти, що є унікальною формою комунікації про щось, що сталося в минулому (записи). В «Ейфорії» реакція на цифровий булінг проявляється переважно через деструктивну поведінку в реальному світі, у спробі знищити образи, які на них навіяли, шляхом вчинення ще більш екстремальних дій. Крім того, мова, яку використовують жертви в «Ейфорії», стає дедалі фрагментарнішою та істеричнішою, оскільки їхні розуми піддаються постійному віртуальному нападу ненависті з боку інших людей. [17, с. 180]

Виходячи з цього порівняння, можна сказати, що в «Ейфорії» більше анонімного кібербулінгу (всі проти всіх), тоді як у «13 причин чому» більше очевидного кібербулінгу (учні та вчителі проти жертви), і це спричинило більше хаосу в «Ейфорії», ніж у «13 причин чому». Непрямий електронний тиск є усталеною частиною молодіжної культури, зображеної в обох шоу. Однак в «Ейфорії» цей тип непрямого тиску являє собою провал системи побудови стосунків у школі. Обидва серіали передають ідею про те, що віртуальний світ має таку ж, якщо не більшу, силу завдавати шкоди людям, ніж традиційні фізичні засоби заподіяння шкоди, оскільки немає просторових та часових обмежень на дії, що відбуваються у віртуальному світі [19, с. 4]. Лінгвопрагматичні дослідження обох серіалів демонструють, як відбулися значні зміни у

спілкуванні підлітків у віртуальному світі. Ознаки агресії, що проявляються підлітками через Інтернет, стають більш лаконічними та набагато інтенсивнішими, і вони все частіше використовують мультимодальні можливості своїх пристроїв для подальшого посилення тиску на інших. Більше ніж будь-коли, зосередження ЗМІ на сучасному зображенні булінгу відображає, наскільки сильним є повідомлення, передане цифровими засобами, порівняно з впливом фізичної дії або її відсутності. Як наслідок, одна образа може нести набагато більший потенціал для шкоди, ніж фізичний напад. [53]

2.4. Вплив перлокутивного ефекту булінгу на подальший розвиток комунікативних ситуацій

Якщо розглядати кінцевий результат мовленнєвого акту, або перлокутивні ефекти, в екстремальних умовах булінгу, вони набувають найважливішого значення, оскільки визначають не лише негайну емоційну реакцію, але й всю стратегію соціального виживання жертви в майбутньому. Переглядаючи фільми «Ейфорія» та «13 причин чому», стає цілком зрозуміло, що коли агресор вербалізує образу чи погрозу, він ініціює неконтрольовану ланцюгову реакцію, яка ідеально порушить комунікативне середовище жертви. Якщо ілокуція описує акт образи як фактичний акт образи чи погрози, то перлокуція визначає той період часу, коли одержувачу словесної образи не залишається нічого іншого, як промовчати, виправдати свою поведінку або безпосередньо перейти до радикального самозавдання [31, с. 125].

У серії «Ейфорія» відбувається багато подій, які відбуваються в результаті вербального тиску; деякі з цих подій можна визначити як вибухові, а деякі – як непередбачувані результати. У випадку Ру та нової вербальної агресії, яка щойно сталася, перлокутивні ефекти (реакція особи, яка отримує вербальну агресію) часто є або повною апатією, або, в більш крайньому випадку, повною нездатністю висловити свій емоційний стан (алекситимія). Ру використовує цю вербальну агресію як ще один привід для повторного вживання наркотиків. Вербальна агресія Ру досягає своєї мети, оскільки Ру тепер повністю піддається

тиску, який на нього чинять інші. Такий випадок вербальної агресії, коли він трапляється, дуже рідко призводить до будь-якого конструктивного розвитку початкової комунікативної ситуації (тобто після того, як це сталося, особа(и), залучена(і) до інциденту, зазвичай не продовжують розвивати свої стосунки чи будь-яку іншу форму спілкування); тому на цьому етапі жертва часто залишається в «соціальному вакуумі», оскільки всі майбутні спроби двох залучених осіб спілкуватися не відбудуться [14, с. 49].

На відміну від деяких текстів, де перлокуції мають лише один ефект, перлокутивні ефекти у «13 причинах чому» мають кумулятивний характер. Ханна Бейкер не реагувала миттєво на кожну словесну атаку, спрямовану проти неї; радше, кожна неприємна річ, сказана їй, перетворювалася на її внутрішній монолог. Ця серія спілкування між Ханною та іншими розвивається через постійно звужуюче коло довірених комунікаторів (людей, які розмовляли з Ханною), завдяки чому вона все більше обмежує свої відкриті форми мовлення (тобто використання прямої мови) після кожного випадку цькування більш прихованими формами мовлення, що зрештою призводить до створення записів. Крім того, записи служать величезним кумулятивним перлокутивним актом, будучи довгоочікуваною відповіддю на роки безперервних словесних образ.

Обидва проекти демонструють схожий результат – вербальний глухий кут або нездатність до спілкування. Кривдник зазвичай використовує найжорстокіші словесні атаки, що призводить до перлокуції, що створює нездатність до спілкування. Жертва втрачає здатність висловити аргумент, оскільки створення кривдником світу за допомогою мови не передбачає можливості діалогу. Персонаж у фільмі «Ейфорія» часто здатний фізично залишити ситуацію (персонаж буквально йде геть), тоді як, як і у фільмі «13 причин чому», жертва не має іншого вибору, окрім як залишитися в школі, що ще більше посилює травму від неможливості відповісти кривднику в школі [9, с. 140].

Важливою сферою досліджень є розуміння того, як перлокутивні ефекти можуть впливати на «дзеркальну агресію». Чудовим прикладом цього є персонаж Кет з «Ейфорії», яка змінює свою мову після того, як пережила цифрове приниження. В результаті вона використовує стратегії домінування та

лається як захисний механізм. Це яскрава демонстрація зміни мовленнєвих особистостей жертв булінгу; жертви імітують словниковий запас та поведінку своїх агресорів, щоб ніколи більше не стати жертвами. В результаті ця трансформація назавжди змінила подальше спілкування Кет, зробивши його агресивним і, отже, конфронтаційним за своєю природою.

Свідки булінгу також можуть бути під впливом перлокутивного ефекту. В обох серіалах, сміючись разом або мовчачи на знак згоди, аудиторія надає легітимізованій агресії соціальної норми. Після успішного приниження, здійсненого агресором у шкільному коридорі, комунікація в групі змінюється: створюється ієрархічна структура, і всі бояться стати наступною жертвою агресивної поведінки. В результаті свідки булінгу починають використовувати «превентивну агресію» або лестощі до агресора, тим самим повністю спотворюючи спосіб спілкування членів групи в групі [1, с. 50].

Один конкретний приклад словесного цькування, що трапляється в «Ейфорії», – це «газове запалювання» за допомогою слів. Нейт використовує переконання своїх жертв у тому, що його агресивна поведінка була їхньою провиною, як перлокутивний ефект, щоб позбавити їх віри у власну адекватність. Це призводить до того, що жертва вибачається за те, чого вона не робила, та/або погоджується на принизливі методи спілкування в майбутніх ситуаціях. Спосіб, у який прагматика їхнього діалогу була спотворена цькуванням, є найруйнівнішою формою словесного цькування, оскільки він позбавляє жертву здатності захищатися словесно [47. с. 61].

На відміну від цього, у телесеріалі «13 причин чому» перлокуція демонструється у формі «навішування ярликів» як результат «соціальної стигми». Таким чином, будь-який вислів, зроблений Ганною, незалежно від її фактичних намірів, буде оцінюватися на основі ярлика, наклеєного на неї (у випадку Ганни, «легковажна дівчина»). Цей процес створює умову, за якої реальне повідомлення, передане мовцем, систематично ігнорується, і таким чином створює нескінченний цикл комунікації, що підтверджує стереотип, приписаний індивіду. Жертва потрапляє в лінгвістичну пастку, де кожне висловлювання використовується для подальшого підриву її соціального

існування; таким чином, жертва не залишається без способу формувати будь-які майбутні соціальні контакти.

Усім слід усвідомлювати, що перлокутивний ефект не лише негативний для жертви, але й те, що кривдника можна «підбадьорювати» кожною успішною образою, на яку не реагують. Кожна успішна образа без відповіді зміцнює впевненість кривдника у своїй здатності говорити. Наприклад, в «Ейфорії» Нейт стає все менш голосним та авторитетним, чим частіше йому сходить з рук порушення, він може викликати страх одним словом замість того, щоб кричати на когось. Це означає, що весь комунікативний простір перебуває під контролем однієї волі, а спілкування перетворилося на акт диктовки, а не на діалог. Іншим фактором є розвиток паралельного дискурсу в Інтернеті. Після постійного конфлікту з кимось жертва може продовжувати зазнавати домагань через коментарі в чат-групах; коментарі можуть стати відлунням досвіду жертви; вони не дозволяють жертві уникнути травми, пов'язаної з початковою подією. Незважаючи на те, як довго триває реальний конфлікт (зазвичай одна хвилина), у цифровому просторі він, як правило, триває довше. Довгостроковий стрес починає накопичуватися в результаті подовження часу конфлікту. В результаті, комунікаційний контекст цифрового конфлікту може стати повністю некерованим, оскільки жоден з учасників не може контролювати його перебіг.

Перлокуція, створена використанням мовчання як зброї, є основним впливом на результат подальших подій. Протягом усієї «Ейфорії» Джулс використовує мовчання у відповідь на агресивну поведінку Нейта, щоб зберегти нейтралітет. Однак у ситуаціях, коли існує ієрархічний тиск, агресор часто розуміє мовчання як ослаблення суб'єкта, що спонукає агресора відповідати ще більш агресивними зауваженнями. Тому використання стратегії пасивного опору може призвести лише до посилення конфлікту, а не до повного вирішення конфлікту, що підтверджує твердження про те, що не існує безпечного способу уникнути токсичного спілкування». [31, сторінка 118].

Ще одним прикладом того, як це відбувається, є ерозія довіри до дорослих. Обидва ці дослідження продемонстрували, як після невдалих спроб поскаржитися на булінг, здатність підлітків спілкуватися знижується або

втрачається. Як батьки, так і вчителі розмовляють з підлітками, починають звучати для них як білий шум, а це означає, що ці дві групи не матимуть позитивного впливу на учнів-підлітків. В результаті, групи підлітків-одноліткв можуть створювати закрите середовище, в якому відбуваються всі комунікативні взаємодії, пов'язані з булінгом, і в якому єдиними засобами спілкування людей є використання агресивної сили та використання вульгарного сленгу/жаргону. Розрив між поколіннями є прикладом значного перлокутивного ефекту, який є результатом шкільного булінгу.

«Синдром виправдання» – це характеристика, яку можна спостерігати в стані ейфорії; наприклад, коли Кессі словесно виправдовує дії людей, які її принижують. Це один із прикладів особливого типу перлокутивного ефекту – тобто процесу, за допомогою якого жертва намагається раціоналізувати агресію, щоб зменшити свої страждання. З часом це призводить до того, що Кессі стає ідеальною мішенню для маніпуляцій, оскільки вона ненавмисно надає агресору схему того, як чинити на неї тиск і як він може досягти своєї мети. Таким чином, її мова набуває підлеглого характеру, виявляє багато модальних дієслів, що вказують на невпевненість, і виражає самозвинувачення.

«13 причин чому», при кваліфікованому порівнянні, показує більший акцент на «вертикальному» русі в розвитку наративу від використання письмового слова до акту самогубства як акту повідомлення про своє бажання «говорити» зі світом. З іншого боку, «Ейфорія» є репрезентативною для твору, який представляє «горизонтальний» розвиток; тут агресія розсіяна (одночасно будучи компонентом спільного діалогу), таким чином створюючи постійне середовище словесної війни, яке характеризується безперервним послідовним процесом.

Всі жертви булінгу змінюються в результаті своєї віктимізації. Мова людини після булінгу зміниться порівняно з попередньою. Вона буде або мати багато пауз і буде сповнена страху, або матиме агресивний та цинічний тон. Знання того, як змінюються жертви булінгу, коли вони стали жертвами, дасть розуміння сюжетної структури кожної серії, а також дасть краще уявлення про ціну кожного різкого слова та наслідки цих слів у майбутньому. [17, с. 182].

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика прагматики булінгу в серіалах «Euphoria» та «13 причин чому»

Критерій порівняння	Серіал «Ейфорія» (Euphoria)	Серіал «13 причин чому» (13 причин чому)
Домінантна іллокуція	Пряме приниження, залякування, дегуманізація через нарко-дискурс.	Репутаційне нищення, сексуалізована стигматизація, шантаж таємницями.
Основні лексичні маркери	Обсценна лексика (f-words), сленг Gen Z(сучасні молоджіжні слова , які активно використовуються в інтернеті , соцмережах і розмовній мові) , терміни залежності («junkie»).	Стереотипні ярлики («slut», «fake»), дискурс «списків» та рейтингів.
Роль цифрового простору	Тотальне середовище анонімного шантажу та масового шеймінгу.	Тригер для реального цькування, інструмент швидкого розголосу секретів.
Перлокутивний ефект на жертву	Емоційне оніміння, зміна ідентичності (стати агресором), саморуйнація.	Глибока інтроверсія, ведення «щоденника болю», суїцидальна інтенція.
Роль свідків	Активна участь, цинічний сміх, тиражування агресії в мережі.	Мовчазна згода, почуття провини, страх стати наступним об’єктом.
Реакція на опір	Миттєва ескалація конфлікту, перехід до фізичної загрози.	Посилення психологічного тиску, висміювання спроб захиститися.
Стратегія ввічливості	Повна відмова від ввічливості («bald on record»), радикальна неввічливість.	Маніпулятивна ввічливість, сарказм, «удаваний жарт» як прикриття агресії.
Наслідки для сюжету	Розпад соціальних зв’язків, неможливість виходу з кола насильства.	Ретроспективне розслідування, пошук винних через відкладений фідбек (касети).
Модель агресора	Соціопатичне лідерство, засноване на страху та володінні компроматом.	Колективне підтримання «стандартів групи», захист елітарного статусу (jocks).

Добавлено примечание ([20]): Поясніть терміни

Джоки (jocks) – каста популярних учнів-спортсменів в американських школах, які мають високий соціальний статус і часто виступають ініціаторами цькування «ізгоїв».

Іллокуція – внутрішня мета мовця (що він насправді хоче зробити своїм висловом: принизити, налякати чи підкорити).

Перлокутивний ефект – реальний результат, який слова справили на жертву (викликали страх, депресію чи бажання помститися).

Bald on record – стратегія «голого» висловлювання, тобто пряма образа без жодних пом'якшень чи натяків.

Нарко-дискурс – мовленнєве середовище, де агресія базується на темі наркозалежності та використанні специфічного «наркоманського» сленгу для приниження.

Сексуалізована стигматизація – навішування ярликів, пов'язаних із сексуальною поведінкою (slut-shaming), з метою знищення репутації.

Розмірковуючи про динаміку комунікації після випадку булінгу, корисно звернути увагу на зміни в тому, як спілкується жертва. У серіалі «13 причин чому» ми бачимо загальне зниження здатності Ханни до спілкування: її репліки стають дедалі коротшими, і вона використовує метод «комунікативного самозахисту» (використання іронії для самовираження), але це не досягає того, чого вона намагалася досягти. Загальним перлокутивним результатом цього є те, що Ханна виробила стійке переконання, що словесне вираження є безглуздим. Коли вона намагається висловити свою позицію щоразу, коли це робить, це зустрічається зі все більшим глузуванням; тому Ханна вирішує використовувати метод внутрішнього монологу, який, зрештою, вона використовувала для створення касет, як спосіб самовираження після свого фізичного зникнення. В «Ейфорії» перлокуція часто проявляється тим, що можна описати як форму «комунікативної мутації». Персонажі, які переживають тривалу напругу, не відступають та не ізолюють себе, як це робили герої класичної драми, а натомість змушені змінити те, як вони розмовляють з людьми навколо. Через це перлокутивний акт того, як вони говорять у відповідь на свою агресію, є

процесом перенавчання поведінки через агресію. Завдяки використанню «грубих» або вульгарних описів, манера мовлення як Кессі, так і Кет починає відповідати манері мовлення, яку вони раніше чули від своїх агресорів. Це показує, як наслідки булінгу повністю засвоюються жертвами, так що жертва думає про себе та ідентифікує себе з тими ж словами, які використовував агресор, щоб знущатися над нею.

Обидві серії зображують подальший розвиток обставин після акту цифрового булінгу як ефект «цифрового відлуння». На відміну від словесної перепалки, що відбувається в коридорі, де є логічний розвиток від початку до кінця, публікація в соціальних мережах має постійний перлокутивний фон. В «Ейфорії» персонажі постійно дивляться на свої телефони в очікуванні нових ударів і перебувають у постійному стані комунікативного стресу. Результатом цього є нездатність вести довірливий діалог; кожне повідомлення, незалежно від його фактичного змісту, розглядається або як можлива погроза, або як саркастичний коментар [46, с. 431].

Також необхідно розуміти, що наслідки булінгу для жертви булінгу, або перлокутивні ефекти булінгу, поширюються не лише на самих жертв булінгу; вони також поширюються на велику групу свідків, яких часто називають «мовчазною більшістю». Чи переросте конфлікт у системний конфлікт, визначатиметься реакцією тих, хто його спостерігає. Коли свідки реагують на подію зі страхом, як ми спостерігаємо у фільмі «13 причин чому», вони стають пасивними учасниками продовження конфлікту, а коли вони реагують на подію з хвилюванням та задоволенням (як ми частіше бачимо в фільмі «Ейфорія»), конфлікт часто переростає у форму масового булінгу, що скоюється проти особи, на яку він спрямований. Дуже суттєвим наслідком цієї різниці в реакції свідків є те, що вона фундаментально змінює ландшафт шкільної комунікації, створюючи або контекст повної недовіри, або поле битви за публічну відплату. Додатковим наслідком цих ситуацій булінгу буде «розмивання сенсу» з точки зору їхньої здатності спілкуватися один з одним інтимним чином, оскільки після того, як інтимні деталі їхніх стосунків будуть обговорені публічно, учасники

стосунків більше не зможуть правдиво спілкуватися один з одним. У діалозі в «Ейфорії» є моменти пропусків та модальності між Ру та Жюлем, що відображає перлокутивний вплив на їхні стосунки минулого обману/зради та словесних образ (наприклад, «я думаю», «можливо» та «я не знаю»). Таким чином, мова служить лише для приховування правди, а не для її розкриття. Це ілюструє вплив булінгу на здатність працювати разом, навіть у ситуаціях, коли співпраця є життєво важливою.

Протягом усього періоду дії серіалу «13 причин чому» ми бачимо, як перлокуція у формі булінгу створює дискурс дослідження після самогубства Ханни. Після її смерті відбувається багато випадків комунікативного обміну, спрямованого на з'ясування того, хто відповідальний за смерть Ханни. Усі слова, які були передані в минулому, детально аналізуються, щоб можна було визначити провину осіб, які спілкуються, оскільки вони починають контролювати свою мову зі страху, що все, що вони скажуть, зрештою буде використано як доказ проти них. Мова стає не лише юридично дійсною, але й позбавленою емоційної чи прагматичної цінності. Це не так в «Ейфорії»; оскільки цей серіал не має такої ж прогресії прагматики, як він демонструє прагматику «тут і зараз». Нашарування булінгу не створює логічного ланцюга провини, а лише додає нове доповнення до попередніх випадків булінгу, не утворюючи зв'язку з провиною [47, с. 62].

Перлокуція, пов'язана з газлайтингом, особливо добре ілюструється цитатою Нейта Джейкобса. Змушуючи свою жертву повірити, що її сприйняття реальності неправильне, Нейт створює досвід, коли вона починає сумніватися у власній пам'яті та мовній компетентності в подальших дискусіях. Найпідступніша частина зловживань/цькування полягає в тому, що людина відмовляється від свого права мати що завгодно, крім чужої версії правди. По суті, спілкування стає диктаторським щодо іншого учасника, який лише підтверджуватиме будь-яку висловлену тезу, незалежно від того, наскільки образливою може бути пропозиція.

Різниця між «соціальною смертю» Ханни та «соціальним виживанням» Кессі підкреслює різні способи, якими їхні відповідні сценарії демонструють

перлокутивні ефекти булінгу. Перлокутивний ефект Ханни полягає в тому, що вона стає дедалі більше маргіналізованою своїми однолітками і зрештою повністю витісняється зі школи (тобто вона взагалі зникає зі школи). Натомість, хоча Кессі продовжує бути в центрі загальної уваги, ця увага має значну токсичність, пов'язану з нею, наприклад, наскільки популярною вона стала завдяки публічним обговоренням свого сексуального досвіду. Результатом цього є те, що Кессі стала «живим трупом» – вона існує в розмові, але лише як об'єкт булінгу; отже, вона взагалі не може бути суб’єктом розмови.

Вплив булінгу на етикет спілкування між ораторами був дуже добре досліджений. Спостерігається повний руйнування ввічливості як засобу вирішення конфліктів, що видно у двох різних шоу. Перлокутивний ефект на підлітка/підлітка полягає в тому, щоб повірити, що ввічливість демонструє слабкість або що людина має мотив маніпулювати іншим. Як результат, у всіх майбутніх ситуаціях ці підлітки будуть схильні використовувати найагресивніші тони, незалежно від того, наскільки нейтральною є розмова, щоб превентивно захистити себе від нападу. У свою чергу, агресивна прагматика стає єдиним життєздатним способом існування в їхній групі, і будь-яка спроба вступити в конструктивний діалог з іншими буде інтерпретована як «слабак» або «знущання».

Таким чином, не можна ігнорувати перлокутивний вплив агресорів. В епізоді «Ейфорія», коли кривдник успішно вдається до булінгу, це створює для нього відчуття комунікативного домінування над оточенням. Нейт усвідомлює, що слова, які він використовує, мають значний вплив на долю інших, і використовує ці знання для подальшого розвитку своїх маніпулятивних технік. Отже, він використовує більш лаконічну мову, яка включає ілокутивні пастки. Приклад такого перлокутивного впливу, який відчуває агресор, також можна побачити в епізоді «13 причин чому», де замість позитивних перлокутивних ефектів від свого булінгу агресори зазвичай відчувають негативні перлокутивні ефекти, оскільки вони стають параноїдальними щодо того, що їхні дії розкриваються іншим. Цей приклад демонструє, як булінг впливає на свідомість як жертви, так і кривдника, який бере участь в акті булінгу [34, с. 15].

Специфіка сценарію «Ейфорії» полягає в тому, що перлокутивний характер переживань персонажів часто постає як естетизована форма їхнього болю. Зокрема, герої вдаються до поетичних та кінематографічних засобів самовираження, що яскраво простежується в монологах Ру. Такі літературні прийоми стають тактично прагматичним інструментом втечі від реальності за допомогою «мовної гри». Якщо Ганна у «13 причинах чому» звертається до метафор, щоб зробити свій стан зрозумілим для оточення, то в «Ейфорії» цей художній троп, навпаки, ізолює особистість. Оскільки сприйняття дійсності є занадто болісним, герой обирає таку форму комунікації, яка робить його герметичним і незрозумілим для інших.

У багатьох випадках подальша еволюція комунікативних ситуацій після випадків кібербулінгу призводить до «втрати приватного спілкування». Коли надсилання текстових повідомлень зрештою стає публічним, персонажі більше не довіряють тому, що текст є допустимим форматом для спілкування. Це ілюструється в «Ейфорії», коли персонажі переходять до відеочатів або особистих зустрічей (часто в затишних місцях) в результаті оприлюднення вмісту повідомлень. Тут перлокутивний ефект можна описати як повний відрив від технологій, які донедавна надавали можливість для близькості. Мова тепер служить засобом для змови, а не засобом комунікації, що суттєво змінює те, як підлітки взаємодіють один з одним.

Булінг має суттєвий вплив на розвиток сім'ї. Перлокутивний ефект [13, 15] булінгу спричиняє «дискурсивний розрив» між дітьми та їхніми батьками в обох серіях; підлітки починають вдаватися до поведінки з мінімальною реакцією, наприклад, кажучи «добре», «добре» або «нічого», щоб запобігти тому, щоб їхні батьки дізналися про їхній стан. Таким чином, батьки існують у паралельному дискурсі та виключені з будь-якого реального життєвого досвіду своїх дітей. Блокування розмови через цей комунікаційний розрив, спричинений булінгом, є однією з найсумніших речей, які можуть трапитися з жертвою, оскільки це позбавляє її остаточного захисту [16, с. 75] від булінгу.

Як наслідок, перлокутивний вплив булінгу в цих шоу ефективно визначається як «дискурсивна травма». Ситуація, в якій людина більше не може висловлюватися природно та спонтанно, кожна артикуляція мови має пройти внутрішню фільтрацію страху, наприклад: «Чи будуть мене за це висміювати?» «Чи буде це використано проти мене?» Ця внутрішня фільтрація особистості часто перекривається впливом наркотиків у шоу «Ейфорія»; таким чином створюючи ситуації, в яких чесність може призвести до булінгу, і таким чином створюючи цикл, у якому мова, що використовується, стає як причиною, так і наслідком булінгу, а також формою тортур. Зрештою, перлокутивний ефект булінгу в шоу «Ейфорія» та «13 причин чому» є рушійною силою сюжету. Перлокутивний ефект булінгу визначає психологічний стан персонажа та диктує, чи будуть додаткові форми спілкування, чи будуть вони неможливими. «Ейфорія» являє собою повну протилежність «13 причин чому», оскільки ілюструє хаотичну форму спілкування через використання агресії та відсутність мови. Обидві форми комунікації демонструють, наскільки деструктивною може бути мова, особливо коли мова використовується з наміром заподіяти шкоду іншому учаснику цього спілкування.

ВИСНОВКИ

Добавлено примечание ([21]): Вступ, розділи, висновки - з нової сторінки

Проведений лінгвопрагматичний аналіз булінгу в сучасному англомовному кіно дає змогу стверджувати, що це явище не є ізольованим конфліктом. Натомість воно постає як системна мовленнєва стратегія, що трансформується залежно від соціальної ієрархії та часового контексту.

Це дослідження дало змогу детально зрозуміти конфліктні форми комунікації, що використовуються молодими людьми, які представлені у фільмі як концентроване відображення реального світу. Стало зрозуміло, що мовлення підлітків являє собою автономну семіотичну систему, в якій використання сленгу та жаргону слугує референтами, що вказують на те, чи поділяють особи, залучені до взаємодії, «дружбу» чи «відчуження». Особливості мовлення підлітків у фільмах значно перебільшені для додаткового драматичного впливу; тому конфлікт, описаний у фільмах, як правило, зображується як більш динамічний, ніж у реальному житті, а словесні образи, що використовуються для виникнення цих конфліктів, як правило, зображуються як складніші, ніж у реальності. Своєрідність зображення булінгу у фільмах визначається поєднанням словесної сили з мультимодальним представленням, що дозволяє глядачеві отримати найчіткіше уявлення про акт агресії за будь-яких обставин.

Аналіз лексичних та семантичних маркерів у телесеріалі «Ейфорія» показав, що вербальний інвентар персонажа складається з трьох основних шарів. Ці шари включають нецензурну лексику, специфічне використання сленгу покоління Z та зневажливі терміни. Дослідження також показало, що часті випадки агресії, спрямованої на наркотичну залежність («наркоман») та сексуальну об’єктивацію («соромлення розпусниці»). Використання лайливих слів в «Ейфорії» є абсолютним і виконує не лише емоційну, а й статусну функцію, причому рівень грубості, присутній у мовленні, прямо пропорційний рівню вимог індивіда до лідерства в соціальній групі.

Порівнюючи два телевізійні шоу «Ейфорія» та «13 причин чому», стає очевидним, що відбулася разюча зміна у способах прояву прямої агресії. У «13

причинах чому» агресія часто дуже формалізована та «шкільна», використовуючи елітний статус спортсменів як засіб демонстрації їхньої сили. Натомість у «Ейфорії» вона дещо децентралізована та неструктурована. Прямі напади на окремих осіб в «Ейфорії» також, як правило, здійснюються з набагато більшим втручанням у приватне життя осіб, на яких напали, що робить їх більш реалістичними та жорстокими, ніж у «13 причинах чому». В обох шоу використання ілокутивних актів для приниження жертви перед іншими людьми є критичним для встановлення соціального статусу жертви.

Практичне застосування кіберцькування та спільної відповідальності через обидва ці проекти ілюструє негативний вплив текстових комунікацій. Кібербулінг та спільна відповідальність через текстові комунікації демонструють, як анонімність та публічний характер Інтернету руйнують моральні бар'єри та сприяють витонченим видам агресії. Прикладом того, як використання анонімного спілкування призвело до трагедії, є проект «13 причин чому», де надсилання цифрової образи у вигляді фотографії послужило каталізатором для невдалого результату. Іншим прикладом того, як кібербулінг є постійним явищем, є проект «Ейфорія». Як показано в цьому прикладі, використання фальшивих ідентифікаційних даних, масове приниження в публікаціях та використання цифрового прогресу (тобто фотографій) для шантажу жертв, як правило, є механізмами, за допомогою яких жертви відчувають спільну відповідальність та позбавлення права на безпеку – через використання анонімних комунікацій.

Дослідження також зосередилося на впливі булінгу на те, як люди реагують через використання розмови. Це дослідження показує, що основним результатом агресії щодо іншої людини є зміна способу спілкування людини (перехід від повної ізоляції або «розмови» до використання агресивних методів спілкування про агресію). Крім того, булінг може травмувати вашу здатність вести змістовний діалог (через втрату довіри до партнера). Прикладами є «остаточна тиша», яка трапляється у фільмі «13 причин чому», або постійна схема вербальної жорсткості одне до одного у фільмі «Ейфорія».

Лінгвопрагматичні засоби булінгу – це більше, ніж просто список слів; вони радше є методом маніпулювання соціальною структурою підлітків. У сучасних телесеріалах агресивна мова свідчить про руйнування традиційних моделей ввічливості, а усні образи стають поширеними. Було показано, що вибір стратегії неввічливості щодо жертви (тобто, чи використовувати пряму образу, чи підступну форму сарказму, відому як «газлайтинг»), залежить від психосоціального складу персонажа та його бажання контролювати результат взаємодії.

Ключовим висновком є сильний вплив статі на прагматику булінгу. Досліджена чоловіча агресія, представлена в основному, стосується погрозливих ілокуцій, на відміну від жіночої агресії, форми якої переважно складаються з численних маніпуляцій у стосунках та соціальної ізоляції. Однак у шоу «Ейфорія» ці відмінності постійно зменшуються через використання обома статями подібних вульгарних стилів мовлення, а також ідентичних стратегій агресії. Таким чином, радикалізація дискурсу дівчат-підлітків є очевидною.

На завершення, дослідження лінгвопрагматики булінгу, виявленого в «Ейфорії» у порівнянні з «13 причинами чому», дає важливе уявлення про те, як сучасна молодь використовує мову як засіб встановлення власної ідентичності через знищення інших. Зростаюча тенденція до більш мінімального та агресивного використання мови демонструє, що хоча метод агресії змінюється, її кінцевою метою залишається підтвердження власного суб’єктивного життєвого досвіду, водночас применшуючи досвід інших. Розуміння цих механізмів дасть уявлення про складні соціальні взаємодії, що існують у сучасному світі, де слова продовжують бути найпотужнішим доступним інструментом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алєксєєнко Т. Явища мобінгу й булінгу у взаєминах особистості та колективу. *Управління освітою*. 2019. № 4. С. 46–53.
2. Андрєєнкова В., Левченко К., Лунченко Н., Матвійчук М. Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації : комплект освітніх програм. Київ, 2018. 143 с.
3. Атрошенко Т., Федорова О. Формування комунікативного компоненту соціального досвіду учнів старшого підліткового віку в умовах позакласної виховної роботи. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22, т. 1. С. 170–173.
4. Бєлякова С. М., Шовкова К. О. Соціально-психологічні особливості розвитку особистості сучасного підлітка. Молодий вчений. 2018. № 5 (57). С. 454–458.
5. Бікус О. О., Волошина В. В. Теоретичні засади формування комунікативної компетенції у підлітковому віці. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки. 2018. Вип. 1 (46). С. 17–23.
6. Бірюкова В. О. Агресивність сучасної молоді. Інсайт: психологічні виміри суспільства : матер. міжнар. конф. / ред. кол. : І. С. Попович та ін. Херсон : Гельветика, 2019. Вип. 1 (16). С. 53–55.
7. Близнюкова О. М., Мельничук І. Я. Фасилітація як психологічний механізм формування партнерських взаємовідносин у підлітковому віці. Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2019. № 1 (48). С. 28–36.
8. Борщевська А. В. Булінг у школах як чинник психічного нездоров'я. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. Вип. 6. С. 48–52.
9. Бринза І. В. Психологічні особливості старших підлітків, які спряжені з труднощами спілкування. Актуальні проблеми психології особистості: теорія, досвід, практика : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 28–29 квітня 2022 р.). Одеса : ФОП Бєлий А. Є., 2022. С. 135–141.

10. Ведєрніков Ю. А. Теорія держави і права : навч. посіб. Дніпропетровськ, 2015. 468 с.
11. Вейнінгер О. Стать і характер. Принципове дослідження. Харків : Фоліо, 2016. 480 с.
12. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа). Київ : Алатон, 2016. С. 26–33.
13. Гапон Н. П., Грабовська С. Л., Гупаловська В. А. Феміність, маскулінність як метафори психотерапевтичних дискурсів. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2015. С. 122–142.
14. Губко А. А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. 2013. Вип. 114. С. 46–50.
15. Ейфорія (телесеріал). Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ейфорія_(телесеріал (дата звернення: 08.04.2026).
16. Клименко Ю. О., Сайко Н. О., Шевчук В. В. Соціально-психологічна профілактика булінгу в освітньому середовищі. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2018. VI (75), issue 181. С. 73–75.
17. Кормило О. Ю. Явище боулінгу в освітньому просторі. Проблеми гуманітарних наук. 2015. № 35. С. 174–187.
18. Міщенко Н. Л. Ми та конфлікт: Формування навичок безконфліктного спілкування. Соціальний педагог. 2019. № 5. С. 10–12.
19. Молчанова А. Д. Зупинити жорстокість: Соціально-етичні проблеми відносин підлітків: психологічний супровід. Профтехосвіта. 2019. № 3. С. 2–6.
20. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Плеяди, 2017. 206 с.
21. Новівок С. О. Особливості цькувань у дитячому віці. Профілактика та протистоянні булінгу. Київ : Магнолія, 2017. 186 с.

22. Новікова Л. К. Булінг. Причини та наслідки: профілактика насильства в шкільному середовищі. Соціальний педагог. 2019. № 5 (149). С. 32–33.
23. 13 причин чому. Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/13_причин_чому (дата звернення: 08.04.2026).
24. Adnyani K. E. K. Bahasa sebagai objek kajian gender. Prasi. 2014. Vol. 9 (18).
25. Ambarita R., Nasution K., Mulyadi M., Pujiono M. Linguistics Features of Impoliteness Language in Political Comments on Social Media. 2023. P. 165–173. DOI: https://doi.org/10.2991/978-2-38476-144-9_19
26. Ary D., Jacobs L. C., Razavieh A., Sorensen C. Introduction to research in education. Singapore : Wadsworth Cengage Learning, 2010.
27. Astuti R. W., Waluyo H. J., Rohmadi M. Character Education Values in Animation Movie of Nussa and Rarra. Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal). 2019. P. 215–219.
28. Azhar A. Students' Trends in Islamic Communication Postgraduate in 2010-2016 State Islamic University of North Sumatera (UINSU). Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal). 2018. P. 206–214.
29. Brown P., Levinson S. C., Gumperz J. J. Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge University Press, 1987. URL: https://books.google.co.id/books?id=db6tAQAAQBAJ
30. Coates J. Gender and discourse analysis. The Routledge handbook of discourse analysis. Routledge, 2013. P. 90–103.
31. Culpeper J. Impoliteness: Using Language to Cause Offence. Cambridge University Press, 2011. URL: https://books.google.co.id/books?id=tKeHic50MP4C
32. Dewi R. A. A Study of Swear Words Used by The Characters in Jojo Moyes: Me Before You. 2017.
33. Eckert P., McConnell-Ginet S. Language and Gender. Cambridge University Press, 2013. URL: https://books.google.co.id/books?id=jBzJhxxGEaAC

34. Ghayedi Karimi M., Jalilifar A., Bagheri M. S. “You Sick Geeky Bastards!”: A Gender-Based Analysis of Impoliteness Strategies in American Comedy Series. Iranian Journal of Applied Language Studies. 2022. Vol. 14 (1). P. 1–18.
35. Ginarti D., Nurhapitudin I., Ruminda R., Iksan H. H. Study of language features used by male and female in #SaveJohnnyDepp on Instagram and Twitter. Az-Zahra: Journal of Gender and Family Studies. 2022. Vol. 2 (2). P. 127–142.
36. Hanif A. Penggunaan Strategi Ketidaksantunan Julukan Tak Pantas Dalam Siniar Deddy Corbuzier. Mahakarya: Jurnal Mahasiswa Ilmu Budaya. 2021. Vol. 2 (1). DOI: https://doi.org/10.22515/mjmib.v2i1.3866
37. Hardiasari S. A. P., Sagita Y., Fadhila N., et al. Implikatur percakapan dalam film “Hati Suhita” adaptasi novel karya Khilma Anis. Student Scientific Creativity Journal. 2024. Vol. 2 (5). P. 26–51.
38. Holmes J. Women, men and politeness. Routledge, 2013.
39. Moleong L. J. Metodologi penelitian kualitatif. PT Remaja Rosdakarya, 2018. 410 p.
40. Mulac A., Bradac J. J., Gibbons P. Empirical support for the gender-as-culture hypothesis: An intercultural analysis of male/female language differences. Human Communication Research. 2001. Vol. 27 (1). P. 121–152.
41. Nugraha D. N. S. Diferensiasi Linguistik Berdasarkan Gender Pada Podcast “Conan O’Brien Needs A Friend” Dalam Kajian Sosiolingistik. Jurnal Bahasa Inggris Terapan. 2022. Vol. 8 (1). P. 1–17. DOI: https://doi.org/10.35313/jbit.v8i1.3701
42. Pradana D. A., et al. Nasionalism: Character Education Orientation in Learning Development. Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal). 2020. Vol. 3, No 4. P. 4026–4034.
43. Putri N. I. A Sociolinguistic Analysis of Swear Words Used by the Main Character in The Professor Movie. 2022.
44. Ramadhan D. R. Representation of bullying issues in joe bell film Roland Barthes Semiotic Analysis. Proceeding Jogjakarta Communication Conference. 2023. Vol. 1 (1). P. 265–270. URL: https://jcc-indonesia.id/proceeding/index.php/jcc/article/view/29

45. Ramadhan F. Kajian Sosiolingustik Sosiolinguistik sebagai ilmu interdisipliner, ragam bahasa, pilihan kata, dan dwi kebahasaan. OSF Preprints. 2020.
46. Rettberg J. W. Self-representation in social media. The SAGE Handbook of Social Media. 2017. P. 429–443. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=wtk_Bc7v6EAJ&citation_for_view=wtk_Bc7v6EAJ:2ywjKiB__4kC
47. Rianto P. When Lying Becomes an Ordinary Thing: Communication Ethics in the Post-Truth Era. Indonesia Communication Journal. 2020. Vol. 9 (1). P. 57–63.
48. Rigby K. Do teachers really underestimate the prevalence of bullying in schools?. Social Psychology of Education. 2020. Vol. 23 (4). P. 963–978. URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s11218-020-09564-0
49. Rizky Amalia Maulidiatsani. The Portrait of Swearwords and the Social Background. 2011.
50. Sarnika C. Types and Functions of Swear Words Used in American Sitcom How I Met Your Mother Season One. Journal of Language and Literature. 2018. Vol. 6 (2). P. 84–90.
51. Simatupang B. E. The Use of Swear Words in The Corpus of Contemporary American English (COCA): Sociolinguistics Study. 2020.
52. Simatupang E. C. M., Amalia S. A sociolinguistic study of code switching among overseas Indonesian students on facebook comments. International Journal of Innovation, Creativity and Change. 2019. Vol. 7 (9). P. 232–237.
53. Stice J. Netflix’s controversial «13 причин чому»is putting schools on guard. Education World. URL: https://www.educationworld.com/a_news/netflix%E2%80%99s-controversial-%E2%80%9C13-reasons-why%E2%80%9D-putting-schools-guard-2072371217

Анотація

У роботі «Лінгвопрагматичні засоби вираження булінгу у англомовному серійному дискурсі» досліджується лінгвопрагматична природа булінгу та вербальної агресії в сучасному молодіжному дискурсі на матеріалі телесеріалів «Euphoria» та «13 Reasons Why». Актуальність дослідження зумовлена трансформацією форм мовленнєвої агресії в умовах цифровізації комунікації та зростанням ролі кібербулінгу в підлітковому середовищі. У центрі уваги перебувають лексико-семантичні та прагматичні засоби реалізації вербального цькування, а також їхній вплив на розвиток комунікативних ситуацій у кінотексті.

Метою роботи є виявлення, систематизація та порівняльний аналіз стратегій мовленнєвої агресії в зазначених серіалах. У дослідженні використано описовий, прагматичний, дискурс- та компаративний методи, що дозволило комплексно проаналізувати інвективну лексику, іллокутивні стратегії образи та перлокутивні ефекти агресивних висловлювань.

Наукова новизна полягає у комплексному зіставленні моделей вербального булінгу в двох знакових серіалах сучасної масової культури та виявленні їхніх прагматичних особливостей у контексті підліткової комунікації. Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів для подальших досліджень мовленнєвої агресії, а також у розробці стратегій профілактики булінгу в реальному соціальному середовищі.

Summary

This research «Linguopragmatic Means of Expressing Bullying in English-Language Serial Discourse» examines the linguopragmatic nature of bullying and verbal aggression in contemporary youth discourse based on the television series “Euphoria” and “13 Reasons Why”. The relevance of the study is determined by the transformation of verbal aggression in the context of digital communication and the increasing prevalence of cyberbullying among adolescents. Special attention is paid to the lexical-semantic and pragmatic means of expressing verbal abuse, as well as their impact on the development of communicative situations within cinematic discourse.

The aim of the study is to identify, systematize, and comparatively analyze strategies of verbal aggression in the selected TV series. The research employs descriptive, pragmatic, discourse, and comparative methods, which enable a comprehensive analysis of invective vocabulary, illocutionary strategies of insult, and the perlocutionary effects of aggressive utterances.

The scientific novelty of the work lies in the comprehensive linguopragmatic comparison of bullying models in two prominent contemporary youth series and the identification of their pragmatic features within adolescent communication. The practical significance of the study is in its potential contribution to further research on verbal aggression and the development of preventive strategies against bullying in real-life social environments.